N°. 50. **Donderdag 23 Februari 1905.** **4de Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **12 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 2de pag. van het Bijblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Afdeeling Zutphen en omst:

GEWONE ALGEMEENE VERGADERING
op Dinsdag 28 Februari 1895, *des namiddags ten twee ure.*

In de Bovenkoffiekamer *der Groote Societeit.*

TE BEHANDELEN PUNTEN:

Notulen.
Jaarverslag over 1904.
Rekening en verantwoording over 1904.
Verkiezing van twee leden van het afdeelingsbestuur wegens periodieke aftreding van de heeren J. A. A. IN 'T VELT en A. WALLAND (herkiesbaar).
Verkiezing van een afgevaardigde en van een plaatsvervangend afgevaardigde ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.
Mededeelingen.

II. Afdeeling Arnhem:

Vrijdag 24 Februari 1905.

Suriname in woord en beeld.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN te houden door den heer J. H. BERKHOUT uit Wageningen.

De toegang is vrij voor de leden van *„Oost en West"* en hunne huisgenooten.

Introductiekaarten worden door het bestuur gegeven.

III. Afdeeling 's Gravenhage:

Op Donderdag 2 Maart a.s. *des avonds ten 8 ure.* In het Gebouw der *Christelijke Vereeniging van jonge Mannen* **Prinsegracht 4,** den Haag, zal Dr. H. BREITENSTEIN, vroeger Officier van Gezondheid van het O.-Indische Leger, thans Arts te Karlsbad, eene

Voordracht houden over:

Tropenhygiene in verband met de **acclimatatie van Europeanen.**

De voordracht zal geschieden in het Duitsch, latere besprekingen echter desverkiezend in het Nederlandsch. Leden van *„Oost en West"* hebben vrijen toegang, huisgenooten van leden betalen *f* 0.25 entree. Niet-Leden der Vereeniging *f* 0.50 in de zaal en f 0.10 op de galerij.

IV. Liefdadigheidsbazar voor de armen te Curaçao.

Reeds zijn bij de Presidente, Mevrouw N. VAN ZUYLEN—TROMP, 7*a* Heerengracht den Haag, eenige geschenken ingekomen voor den Bazar in ons vorig nummer aangekondigd.

Aan hen, die belang stellen in de noodlijdenden dier Kolonie, zij herinnerd, dat ook nog gedurende de twee volgende weken gelegenheid is, om hetgeen zij voor het goede doel willen afstaan, te zenden aan het bovengenoemd adres. Ieder heeft toch wel het een of ander, dat hij of zij zonder het zelf erg te missen, schenken kan; ook giften in geld zullen hartelijk welkom zijn.

Inkomsten voor Sumatra's Westkust.

II.

En nu de vraag. Waarom de belasting ingevoerd? Omdat de bestuurskosten ter Sumatra's Westkust voor een aanzienlijk deel uit het Algemeen Budget betaald worden? Deze bewering wordt evenmin met cijfers gestaafd, als deze: dat reeds meer dan 15 jaren de baten uit de gedwongen cultuur, ter Westkust door den Staat getrokken, niet meer bij machte zijn het tekort, dat andere landsmiddelen op de gewestelijke begrooting laten, te dekken en: die begrooting met een *jaarlijks stijgend aanzienlijk tekort sluit.*

En dit is ook niet mogelijk. Uit de jaarlijksche begrootingen kan niet worden nagegaan, hoeveel in een dienstjaar voor een gewest wordt uitgegeven en ontvangen. Dat kan alleen blijken uit bij het Departement van Financiën en bij de Algemeene Rekenkamer in Indië ingekomen maandstaten van de Algemeene Ontvangers.

Tenzij ingelicht door dit Departement of College, zijn wij niet in staat zelfs globale overzichten van de baten en lasten van eenig gewest op te maken, zooals de Raad van Indië ten aanzien van Sumatra's Westkust deed bij haar meer genoemd advies van 9 Januari 1901. — Voor onze beschouwingen zijn wij dus nog steeds aangewezen op bedoeld overzicht. Volgens dat overzicht werd in 1890 voor dit gewest uitgegeven . . . . . . f 2.650.474
doch brachten de verschillende landsmiddelen,
met uitzondering van de koffie, op: . . . - 2.242.905
te kort f 413.509

Aangenomen, dat in dezen toestand gedurende de vervlogen jaren geen verandering kwam, dan zal wel niemand beweren, dat dit tekort niet steeds is kunnen worden aangezuiverd uit de netto winst van de koffie. Veeleer mag van een batig slot gesproken worden. De toestand is echter sedert wel veranderd. De inkomsten zijn waarschijnlijk meer gestegen, dan de uitgaven. Op de boschproducten wordt sinds 15 Februari 1901 een uitvoerrecht geheven; de debietprijs van het zout werd van f 6 op f 6.96 gebracht, terwijl het invoerrecht daarop in Tapanoeli van f 2 tot f 3.50 werd verhoogd, (Ind. Stbl. 1900 No. 9), om niet te spreken van de loods- en stijger gelden in de Emmahaven, die in 1900—f 34375, in 1901—f 49146 en in 1902—f 51363 opgebracht hebben, en van het millioen door den Staatsspoorweg en de kolen-ontginning verkregen.

Onder de meerdere uitgaven zijn te brengen, behalve de bestuurskosten der geannexeerde landschappen, 5 Kota Kampar en Korintji en de kosten van uitbreiding van het politiepersoneel ten behoeve van Bataksche landschappen, die eener ruimere bezoldiging van de Assistent-Residenten en Controleurs, waartegenover staan de bezuinigingen op het inkomen, de reis- en representatie-kosten van het hoofd van gewestelijk bestuur, op het getal controleurs, op het toezicht op de koffiecultuur en het beheer van 's Landspakhuizen en op het Inlandsch bestuurspersoneel. Een en ander zullen vrijwel tegen elkander opwegen, in ieder geval gedekt worden door de meerdere inkomsten.

Is Sumatra's Westkust dus nog steeds in staat zijn bestuurskosten zelf te dragen, het is nimmer bij machte geweest om te voldoen aan den eisch door den Raad van Indië gesteld: dat Java en Sumatra (buiten Atjeh) alleen de kosten zouden dragen van geheel N.-I., wat het Algemeen Bestuur betreft. Daarvoor is ongeveer een millioen meer noodig, wanneer het geheele tekort, door den Raad gesteld op: f 2,918,014, verminderd wordt met de netto-opbrengst der koffie en die van de Staatsspoorwegen en de kolen-ontginning.

Doch met welk recht werd dit offer destijds geëischt? En mag dit nog geschieden, waar een veel billijker, eenvoudiger en voordeeliger gelegenheid bestaat om de ongunstige verhouding tusschen de gewone ontvangsten en uitgaven op de begrooting van Ned.-Indië te herstellen, n.l. door de voornaamste export-producten, als b.v. suiker, thee, kinabast, die groote winsten opleveren, en welke in 1902 n.b. waarde vertegenwoordigden van f 72,366,779, f 4,707,934 en f 4,849,963 met een matig uitvoerrecht te belasten.

Want waartoe dient het algemeen bestuur anders, dan om Nederland op de hoogte te houden van den politieken, oeconomischen en financieelen toestand van Indië en om Indië de wetten voor te schrijven, welke Nederland in het belang van zich zelf en van zijne koloniën noodig oordeelt; waartoe dienen leger en vloot anders, dan om de Nederlandsche industrie en handel in Indië en andere Nederlandsche belangen te beschermen en- om rust en veiligheid te handhaven in Nederlands belang?

Mag daarom, alles wel overwogen, de Inlandsche bevolking wel worden belast met de kosten voor algemeen bestuur en moeten die niet in de eerste plaats gedragen worden door Nederland zelf en daarnaast door den Nederlandschen handel en industrie? Naar deze orde van gedachten ware wellicht een weg aan te wijzen voor eene zoo gewenschte scheiding van de algemeene en gewestelijke inkomsten en uitgaven.

Ons bestek laat niet toe hierop verder in te gaan. Het was hier alleen te doen om aan te toonen dat de inlandsche bevolking niet weder de *souffre douleur* mag worden van de bestaande noodzakelijkheid om de inkomsten van Ned.-Indië te doen stijgen.

Dat men Sumatra's Westkust ook wil laten bijdragen aan de algemeene kosten van bestuur, is op zich zelf niet onbillijk, doch dan dient eene betere maatstaf van verdeeling te worden aangelegd dan de Raad van Indië in 1891 deed; ook met het oog op veranderde toestanden. En dan zouden als inkomsten in aanmerking kunnen komen: de opbrengst der Staatsspoorwegen, van de kolen ontginning, van de loods- en steiger-gelden; in één woord, de inkomsten verkregen van Staatsbedrijven. Niet echter die uit de verplichte cultures, daar deze als belasting der bevolking meer eigenaardig gewestelijke bijdragen zijn. Wel daarentegen die uit de Staatscultuur-ondernemingen in vrijen arbeid gedreven, in het genre van de Staatskinacultuur op Java, waarover later meer.

Is met het bovenstaande getracht te doen, uitkomen waarom de genoemde motieven geen dienst mogen doen om van de inheemsche bevolking van Sumatra's Westkust nieuwe bijdragen aan de schatkist te eischen, daarmede is nog geenszins gezegd, dat er geen enkele reden bestaat om die toch te vragen. Immers zijn de bewoners der Padangsche Benedenlanden en van Tapanoeli, met uitzondering van Painan, Mandheling en Ankola, en Padang Lawas, belasting vrij, terwijl het overige gedeelte van Sumatra's Westkust aan een dwangcultuur van koffie onderworpen is. Daarom is het niet meer dan billijk, dat het tot dusver vrijgebleven gedeelte voortaan ook belasting betaalt. Gesteld, dat dit aan eene hoofdelijke belasting zou kunnen worden onderworpen, dan valt het volgende daarover op te merken: De belastbare bevolking der Benedenlanden telde in 1895 267,106 zielen, waaronder 61,582 belastbare personen. Hun belastbaar inkomen werd gesteld op f 30 per hoofd, dus op pl.m. f 8,000,000. Wordt daarvan geheven eene belasting van 2 pct. dan zou dit een inkomst geven van pl.m f 160.000. Verdeeld over 61582 aangeslagenen geeft dat circa f 2.60 per belastingplichtige persoon. In Tapanoeli werd gerekend op 25600 en in de Padangsche Bovenlanden op 1000 belastingplichtigen. Die in de Padangsche Bovenlanden behooren tot de niet inheemsche bevolking en wonen op de passars-marktplaatsen, of in *lapaus* pleisterplaatsen, langs de wegen. Worden zij ook aangeslagen naar den maatstaf van f 2.60 per belastingplichtige, dan zal de belasting in het Gouvernement Sumatra's Westkust 88182 × f 2.6 = f 229,273.20 of rond f 230.000 opbrengen.

Deze raming, die gebaseerd is op een inkomen van f 30 en dus neerkomt op een bedrag van 60 cents per hoofd en per jaar, komt vrijwel overeen met hetgeen diezelfde belasting in Palembang opbrengt. Daar heft men volgens Stbld 1877 n°. 197 zes ten honderd van het inkomen. De opbrengst werd bij de raming der middelen voor 1895 gesteld op f 953.000. Dit veronderstelt dus een belastbaar inkomen van circa f 16.000.000 van eene bevolking, die ongeveer 600.000 zielen (zonder Djambi) telde, of een inkomen van circa f 27 per hoofd en een belasting van f 1.62 per jaar en per hoofd. Eerst na 18 jaren werd dit cijfer bereikt. In Benkoelen wordt sedert 1873 eene hoofdelijke belasting geheven »naar vermogen«. Een quotum werd in de betrekkelijke ordonnantie van 1873 Stbld. n°. 205 niet bepaald, het minimum op f 1 gesteld. Voor de jaren 1892-93 en 94 werd de opbrengst geraamd op f 140.000 's jaars. Het gewest telde toen 160.009 zielen. De betaling heeft dus na 22 jaar een bedrag van circa 88 cents per hoofd en per jaar bereikt. Bij Stbld. 1893 n°. 56 werd het quotum op 2 pct. gesteld. De raming van de opbrengst voor 1895 is vermoedelijk in verband daarmede verminderd tot f 133.000 en het belastbaar kapitaal gesteld op f 6.650.000, wat eene belasting van ongeveer 83 cents per hoofd en per jaar of een inkomen van f 41.50 veronderstelt.

Voor de Lampongsche districten, waar de ordonnantie van 1897 Stbld n°. 167 een quotum van 2 pct. met een minimum van f 2 bepaalt, bedroeg de raming van de opbrengst voor 1895 f 157.000, op eene bevolking van 133.000 zielen, 't geen per hoofd circa f 1.18 en tegen het quotum van 2 pct. een inkomen van f 59 per hoofd en per jaar veronderstelt.

De bedoeling in 1895 was, om wanneer de belasting zou worden ingevoerd:

I. In de Padangsche Bovenlanden en in de afdeelingen Groot Mandeling en Ankola en Padang Lawas van de Residentie Tapanoeli overal de verplichte koffiecultuur en levering voorloopig te behouden en om in de genoemde streken, alleen ten aanzien van de niet ter plaatse van vestiging inheemsche bevolking, de hoofdelijke belasting in te voeren,

II. in de geheele Padangsche Benedenlanden en in de afdeeling Siboga en Natal van de Residentie Tapanoeli de verplichte levering van koffie op te heffen, evenals dit reeds in 1892 (bij Ind. Stbld. n°. 249) ten aanzien van de afdeeling Toba en Silindong is geschied, en daarbij uitdrukkelijk te verklaren, dat de koffiecultuur in die streken voor den vervolge geheel en onherroepelijk vrij zal wezen,

III. om in de sub II genoemde streken met primo Januari 1896 de hoofdelijke belasting in te voeren,

IV. om met de invoering voorloopig slechts te beoogen den gedachten maatregel in beginsel vast te stellen en te doen blijken, dat *naar onze opvatting* het Plakaat Paudjang zich daartegen niet verzet,

V. om den aanslag in die belasting aanvankelijk dan ook voor het meerendeel der belastingplichtigen niet meer dan het minimum van f 1 te doen bedragen,

VI. om echter het quotum der belasting al dadelijk op 6 ten honderd van het belastbaar inkomen te bepalen, evenals voor de Residentie Palembang, aangezien er anders geen vooruitzicht bestaat, dat de opbrengst daarvan over het geheele gewest ooit voldoende zal kunnen wezen, om het financieel evenwicht tusschen baten en lasten te herstellen,

VII. om ten aanzien van de regeling van den aanslag geen onderscheid te maken tusschen de tot de inheemsche bevolking behoorende belastingschuldigen en de overige inlanders.

Dat was een goed afgerond denkbeeld, zoowel in territorialen, als in economischen en politieken zin. Territoriaal werd de beste grens getroffen, die was aan te wijzen tusschen de koffieplanters en de niet planters. Sumatra's Westkust werd daardoor in twee aaneengesloten deelen verdeeld, in elk waarvan een zelfde categorie van belastingschuldigen zou worden aangetroffen. En om geen hinderlijke enclaves te behouden, diende het voorstel de verplichte cultuur in de geheele Padangsche Benedenlanden en in de afdeelingen Siboga en Natal van de residentie Tapanoeli op te heffen. In die cultuur-vrije streken komt nergens koffie voor, behalve in een klein deel der afdeeling Priaman, tot eene zeer geringe hoeveelheid, en verder in het district Bajang-Poeloet Poeloet der afdeeling Painan. In een deel van dit laatste, speciaal in de negries Pontjang Tabal en Ngalau Gadang was de cultuur nogal van eenige beteekenis. Van 1885/94 was de opbrengst 18,795 picols, d. i. gemiddeld 1880 per jaar. Ook hier is de cultuur echter achteruitgaande en bedroeg zij in 1894 nog slechts 961 picols. Door er de verplichte koffiecultuur in te trekken, kan men in een geheel van de eigenlijke koffiestreek geïsoleerd en ver daarvan afgelegen terrein een proef nemen, als in 1892 met Toba en Silindong is geschied. Daar bracht de verplichte cultuur gedurende de jaren 1890/92 nog geen 60 picols per jaar op. In 1893 het eerste jaar na de vrij verklaring, werd een hoeveelheid van 390 picols de afdeeling uitgevoerd, en in 1894 wel is waar slechts 233, doch dit jaar was een slecht koffiejaar. In de eerste elf maanden van 1902 bedroeg de oogst reeds 2009, van 1903 2191 en van 1904 2901 picols. Waarom zou de loslating van het monopolie in het Painansche andere uitkomsten opleveren? Daar is de koffiecultuur het eenige middel van bestaan van de bevolking in de opgenoemde twee negries. Is dit zeer sober, tengevolge van de geringe prijs van f 15 per picol, verkregen bij verplichte levering, natuurlijk dat daarin verbetering komt bij loslating dier verplichting, waardoor de koffieplanters twee tot driemaal meer zullen verdienen. Dit zal voor die negries en de omliggenden een spoorslag zijn om zich op die cultuur toe te leggen en om, waar de gesteldheid van klimaat en bodem den aanplant van Padangkoffie niet toelaat, Liberiakoffie te planten. Het offer van een halve ton, dat de Staat door opheffing van het monopolie aan de economische ontwikkeling van de afdeeling Painan brengt, zal wel niet dadelijk door een in te voeren geldelijke belasting geheel vergoed kunnen worden, daar deze in die afdeeling aanvankelijk wel niet meer dan f 30,000 zal bedragen. Worden echter de verwachtingen verwezenlijkt, welke van de te nemen proef worden gekoesterd, dan zal het offer een schelvischje blijken te zijn geweest, waarmede kabeljauwen gevangen worden.

En daarmede zal dan van zelve de weg aangewezen zijn tot eene gelijdelijke conversie in de Padangsche Bovenlanden, van de verplichte cultuur in eene vrije, waartoe de bevolking eerder geneigdheid zal openbaren, wanneer de verplichte cultuur, op het behoud waarvan zij thans zoo gesteld is, meer systematisch wordt gedreven, als de laatste 25 jaren geschiedde.

Hiermede zijn de economische en politieke voordeelen van het denkbeeld tevens toegelicht.

Doch waar voorop is gesteld, dat de hoofdelijke belasting niet mag worden ingevoerd, zonder toestemming der bevolking, dient nog verklaard, hoe het bestuur te handelen zal hebben om die toestemming te verkrijgen en, wanneer dit niet gelukt, welken weg dan ingeslagen dient te worden.

Als gegeven wordt aangenomen, dat de verplichte koffie- of pepercultuur de vorm van belasting is, waaraan de bevolking zich goed of kwaadschiks heeft onderworpen, doch die, om welke reden dan ook, niet overal is toegepast.

Dit laatste doet natuurlijk niet te kort aan de nog steeds bestaande en nimmer eindigende verplichting om een van die cultures te drijven. Dit zullen de niet-koffieplanters niet kunnen ontkennen, tegenover de koffieplanters. En daar de eerste de minderheid uitmaken, zullen zij zich wel moeten onderwerpen aan den eisch der koffieplanters dat ook zij de kosten van bestuur mede helpen dragen. Want men ziet zeer goed in, en erkent dit ook gaarne, dat, wanneer nieuwe bijdragen noodig zijn, die in de eerste plaats van de niet-koffieplanters moeten komen.

Aan de niet-koffieplanters blijft derhalve nog slechts over de keus tusschen een verplichte cultuur en levering van koffie of peper of een ander waardevol product voor de Europeesche markt, naar keuze, en een hoofdelijke belasting. Het lijdt geen twijfel, dat, wanneer de nadeelen van de eerste soort van belasting duidelijk worden uiteengezet en vergeleken bij de gemakken die de tweede soort oplevert, en, wanneer de bevolking voorgehouden wordt dat in de eerste jaren met de meeste inschikkelijkheid van de zijde van den fiscus zal worden te werk gegaan, de bevolking en hare hoofden wel over te halen zullen zijn hunne toestemming te geven tot invoering van de hoofdelijke belasting.

Dat het echter veel overleg, geduld en diplomatiek beleid zal eischen van het Europeesch bestuur om hen zoo ver te krijgen, zal wel niet nader behoeven te worden uiteengezet. Gelukkig de gewestelijke bestuurder aan wien dien taak wordt opgedragen en die daarmee slaagt.

Slaagt hij niet, dan wordt het eene onafwijsbare eisch dat de niet-koffieplanters ook in de verplichte cultuur worden ingedeeld. Doch dan dient ook niet langer gehangen te worden aan overwegingen als deze, dat het dwangcultuurstelsel een belasting systeem is, niet meer van dezen tijd, en ongeëigend voor den graad van ontwikkeling door de Westkusters bereikt. Dit argument kan opgang maken, wanneer de bevolking zelve liever directe belasting betaalt. Geeft zij echter de voorkeur aan verplichten arbeid, dan staat het niet aan ons haar tot andere gedachten te dwingen.

In 1895 was de Gouverneur van Sumatra's Westkust er zeer voor gestemd de niet-koffieplanters over te halen tot het planten van Liberia-koffie, ten einde hen aan een middel te helpen om hun belasting te betalen. Dit was een zeer goed denkbeeld. Mocht de invoering van de hoofdelijke belasting echter stuiten op onwil der volkshoofden om hun toestemming daartoe te verleenen, dan kan er natuurlijk geen sprake meer zijn van *overhalen,* maar alleen van *eischen.* Als de ambtenaren van het oogenblik af dat met den verplichten aanplant begonnen wordt, er zorg voor dragen dat elke cultuurplichtige een vastgesteld aantal boompjes aanplant en onderhoudt, zal veel bijgedragen worden tot verwezenlijking van het

denkbeeld van den Gouverneur. Want, men mag niet aannemen, dat, wanneer na verloop van eenige jaren gezien wordt, dat en welke voordeelen de vrijgelaten koffiecultuur in het Painansche aan de sedert die vrijlating belastingbetalenden oplevert, (natuurlijk vooropgesteld, dat die koffieplanters hun verplichting tegen een geldelijke belasting hebben willen verruilen, waartoe zij door hun Padangsche handelsvrienden wel zullen worden overgehaald) dan lijdt het geen twijfel, of de niet koffieplantende bevolking van Painan en die van Padang en Priaman zullen in gaan zien, dat eene geldelijke belasting voor hen voordeeliger is, dan de verplichte cultuur en levering. En dan zullen zij van zelven van gedachten veranderen en vragen naar hetgeen zij eerst verwierpen.

Echter, hoe dan ook, hare politieke vrijheid moet der bevolking onverlet gelaten worden. Alleen door het aan den dag leggen onzerzijds van dezen goeden trouw, houden wij ons standpunt hoog en de bevolking van Sumatra's Westkust te vriend. En dat is noodig, want het is niet te vergeefs herhaaldelijk gezegd en betoogd, dat ons hechtste wapen tegen een eventueelen buitenlandschen vijand gezocht moet worden in de genegenheid en gehechtheid der inheemsche bevolking voor hare bestuurders, of beter voor het systeem van bestuur.

In de Padangsche Bovenlanden en Tapanoeli, waar de verplichte koffiecultuur gedreven wordt, heeft de bevolking, voor zoover daarnaar in 1894/96 onderzoek is gedaan, te kennen gegeven: liever bij die cultuur ingedeeld te blijven, dan hoofdelijke belasting te betalen.

Hoe onbegrijpelijk dit ook moge schijnen, onverklaarbaar is het niet. Nauwelijks was de strijd over de cultuurwijze, gevolg van de zending in 1875 van den inspecteur Ples, uitgevochten, of het rapport van de Staatscommissie van 14 October 1888 opende dien weer met opzicht tot de vraag: of de achteruitgang der koffiecultuur niet kon worden verhoed en daaraan geen uitbreiding ware te geven in het tweeledig belang van schatkist en bevolking? Tot heden is die strijd op geene beslissing uitgeloopen. En terwijl de adviezen en contraadviezen zich in de Gouvernements bureaux opstapelden, werd de dwangcultuur wel is waar gaande gehouden, doch hoe? Wist men voorheen, wat men wilde en wist een ieder precies, wat hem te doen stond, thans hinkte men op twee, drie en meer gedachten. Zij, die voor de handhaving van de cultuur waren, wisten niet hoever de Regeering met hen mede zou gaan en de maatregelen, welke zij tot handhaving noodig oordeelden, goed zou keuren. Zij, die meer heil zagen in intrekking van de cultuur en invoering van directe belasting, lieten zich beheerschen door de gedachte, dat de dwangcultuur ten doode was opgeschreven, of ter dood was veroordeeld....... en daarom de zaak op haar beloop.

Moest voorheen iedere cultuurplichtige (en elke werkbare man werd als zoodanig aangemerkt) een zeker aantal boomen planten en onderhouden; zelfs de inlandsche bestuurshoofden, in wier acte van aanstelling dit als eene uitdrukkelijke voorwaarde vermeld stond, de sedert jaren niet ten onrechte weder verleende vrijheid om te planten waar en hoe men wilde, is langzamerhand ontaard in eene vrijheid om zooveel of zoo weinig bij te planten als men goed vond, of het in het geheel niet te doen. Cultuurplicht bestond nog wel, doch was meer een fictie dan werkelijkheid. Van eene cultuurregeling geen spoor, van controle een schijntje. Eenheid van wil en leiding werd gemist. Alles ging ad libitum. Waar de dwang in zulke losse banden besloten was en het laisser faire hoogtijd vierde, spreekt het wel van zelf, dat zoodanige cultuurplichtigen liever cultuurplichtig bleven dan belasting betaalden... en de cultuur niet veel opbracht.

Wil een verplichte cultuur slagen, dan moet het bestuur weten wie cultuurplichtig is en hoeveel dagen dienst jaarlijks van hem geëischt mag worden; dan moet het ook kunnen controleeren, dat ieder zijne verplichtingen nakomt. Welnu, deze hoog noodige wetenschap ontbreekt, terwijl het besturend personeel voor een afdoende controle onvoldoende is.

Bij het onderzoek naar de vraag, hoe in een en ander te voorzien ware, dient rekening gehouden met het feit, dat de cultuur op tweeerlei wijze gedreven wordt: individueel of »en masse«, in geregelde tuinen.

Dat de individueele cultuur zoo goed als niet te controleeren valt, ligt in den aard der zaak. Wie kan nagaan, of elke cultuurplichtige er een voldoende aantal boompjes op na houdt, inboet en bijplant in de duizenden tuintjes, gelegen in en om de negries, of bij de kandangs (karbouwen of koekralen) waar zij geplant zijn. Wie kan zich vergewissen of die tuintjes voldoende onderhouden worden, of de daarin geplukte vrucht behoorlijk behandeld en de verkregen koffie in het pakhuis geleverd wordt?

Wordt daarbij in aanmerking genomen, dat het den cultuurplichtige geoorloofd is de bladeren van de boomen weg te nemen, waarin een winstgevende handel gedreven wordt; zoo veel koffie als hij voor eigen gebruik noodig heeft voor zich te behouden; en eindelijk zoo veel te branden en in poedervorm van de hand te doen, als voor binnenlandsch gebruik bestemd is (Ind. Stbl. 1864, n°. 8), dan zal moeten worden toegegeven, dat het vraagstuk, hoe een behoorlijk toezicht te houden op de verplichte cultuur en levering, voor de daarmede belaste Europeesche en Inlandsche ambtenaren, even bezwaarlijk op te lossen is, als dat van den quadratuur van den cirkel voor den wiskunstenaar.

Het zal dan ook niet worden tegengesproken, dat de eischen, welke aan het ambtelijk personeel te dezen opzichte gesteld worden, boven hunne krachten gaan en het, al ware het alleen daarom, aanbeveling verdient in den toestand verandering te brengen.

Het beginsel der hoofdelijke belasting geeft daartoe een geschikt middel aan de hand. Wanneer elken cultuurplichtige, die individueel plant, de verplichting wordt opgelegd een bepaalde hoeveelheid koffie, zegge 20 A.P., te leveren, dan heeft de controle niets meer te maken met de cultuur en de wijze, waarop de cultuurplichtige met zijn koffie omspringt, doch kan zij zich bepalen tot het toezicht, dat de 20 A.P. geleverd wordt. Zij, die deze hoeveelheid niet of gedeeltelijk opbrengen, zouden voor elk A.P., of minder, dat zij niet leveren, met f 0.25 moeten worden belast; terwijl zij, die ook niet aan deze verplichting voldoen, voor alle f 0.25 of minder, die zij te kort komen, een dag te werk behooren te worden gesteld in de nader te noemen cultuurtuinen. Met deze methode is de controle tot een minimum gereduceerd en kan er voor gewaakt worden, dat de cultuurplichtige zijn plichten nakomt.

De volkshoofden, gehoord over de invoering van zoodanige regeling, zullen daar wel geen bezwaar tegen hebben, omdat de meeste individueele tuinen meer opbrengen dan 20 A.P.

Wat de bevolking met die meerdere opbrengst uitvoert, behoeft ons geen zorgen te baren. Het bedrag, dat de cultuurplichtige als belasting opbrengt, vertegenwoordigt een geldswaarde, welke overeenkomt met die, welke in geld van hem zou worden gevorderd, wanneer hij hoofdgeld te betalen had.

Laat hem dus over de rest naar goeddunken beschikken, evenals hij thans doet met de koffie, die hij voor zich wil behouden of voor binnenlandsch gebruik bestemt. Hij is thans gebonden aan een vasten maatstaf, wat hij voorheen niet was. En wat hij niet levert in koffie, levert hij in geld of in arbeid, naar eene verhouding volgens welke het land geen schade kan leiden. Men make zich evenmin muizennesten als die, dat de koffie in plaats van in 's lands pakhuis, voor meer geld dan het land er voor betaalt, in handen van particulieren te recht zal komen, en dat de cultuurplichtige privé plante liever elders een twintigtal dagen zal gaan werken, dan 20 A. P. of f 5 's jaars op te brengen. Waren dat zoo, dan zouden niet zooveel heerendienstplichtigen gevonden worden, die hun heerendienst voor f 6 's jaars afkoopen. Doch gesteld eens, dat dit gebeurde, dan wegen die onbetaalde diensten toch wel op tegen de belasting in koffie of in geld, waarmede die diensten kunnen worden afgekocht; mits slechts zorg gedrage worde, dat zij plaats hebben. En dat kan van de ambtenaren gevergd worden, die voor elke negri staten dienen aan te leggen van de daarin wonende huisgezinnen, van al de leden van elk huisgezin en van de daartoe behoorende cultuurplichtigen.

Die staten zijn evenzeer noodig voor de bestaande gemeenschappelijke tuinen, om te controleeren, dat de cultuurplichtigen van de negries, waarvoor die tuinen zijn aangelegd er het voorgeschreven aantal dagen in komen werken, altijd als zij hun taak niet hebben afgekocht, op dezelfde wijze als hierboven is aangegeven, voor de cultuurplichtigen met eigen tuinen, waartoe ook hun de vrijheid moet gegeven worden. Dat van de gemeenschappelijke tuinen, wanneer alle cultuurplichtigen hun dienstplicht behoorlijk vervullen en de cultuur tevens meer intensief wordt gedreven, veel meer koffie kan worden verkregen, dan daaruit onder de gegeven omstandigheden aan de Gouvernementspakhuizen wordt geleverd, is aangetoond door den Assistent-Resident van Batipoan en Kota in zijn advies van 10 April 1890, opgenomen in de bijlagen TT van het Koloniaal verslag van 1891. Daarvoor is echter aanhoudend toezicht door ervaren personeel noodig. Slechts op deze wijze kan van de cultuur dezelfde gunstige resultaten worden verwacht, als van een erfpachtsonderneming of van de Gouvernements Kinaonderneming in de Preanger Regentschappen. De bezoldiging van dat personeel zal stellig niet de met de cultuur te behalen baten verslinden. De grootste uitgaven van eene particuliere onderneming zijn die aan werkloonen der vrije arbeiders en daarvan is bij de Gouvernementsondernemingen geen sprake, omdat in onbetaalden cultuurdienst wordt gewerkt. Die onbetaalde arbeid is hun belasting, die zij, zooals gezegd, ten allen tijde kunnen afkoopen. Doen zij dit, dan wordt de cultuur met van dat afkoopgeld betaald werkvolk gedaan. Het bestaande cultuurstelsel blijft dus in de gemeenschappelijke tuinen op dezelfde wijze werken, met dit onderscheid alleen, dat het werk beter gecontroleerd is, en dat aan de cultuurplichtigen de middelen ontnomen zijn om zich aan hunne verplichtingen te onttrekken. Daarbij moet in de bedoeling liggen hen na afloop van elk jaar voor het aantal door een tuin opgebrachte pikols koffie dezelfde som van f 15 uit te keeren, die zij tot dusver bij levering in het pakhuis ontvingen. Zorgt de voorgestelde regeling alzoo, dat meer en beter gewerkt wordt, het loon zal er zoo veel meer door stijgen. Van de intensieve, onder deskundige leiding gedreven cultuur mag immers een hoogere opbrengst der tuinen verwacht worden. En de geldelijke voordeelen hierdoor verkregen, komen niet alleen tot een bedrag van f 15 per pikol ten goede van de cultuurplichtigen, maar zullen in hoofdzaak moeten dienen om de meerdere uitgaven voor eene betere administratie en een uitgebreider toezicht te dekken. Eerst wanneer de opbrengst zoo zal zijn toegenomen, dat er, nadat alle uitgaven gedaan zijn, nog een batig saldo overblijft, dat grooter is dan de netto winst, die elke tuin onder de bestaande regeling opbrengt, kan gezegd worden, dat de regeling ook finantieel voordeeliger blijkt te zijn. In ieder geval is alles, wat door de cultuurdienstplichtigen, wier getal wel een paar honderdduizend bedraagt in de cultuurstreek, wordt gepresteerd, hetzij in arbeid of in koffie of in geld, te schatten op een waarde van een millioen, welke, wanneer zij niet in specie in 's Lands kas vloeit, als betaling van arbeid in cultuurtuinen kan worden aangemerkt. Het land kan er dus intrensiek niet op achteruit gaan, daar de economische ontwikkeling jaar op jaar verbeteren zal en de Staatslandbouwondernemingen kweekscholen worden voor cultuurplichtigen en een toevluchtsoord voor werkeloozen.

Mocht het gebeuren, wat den eersten tijd wellicht niet, maar later wel te verwachten is, dat het aantal cultuurplichtigen, dat hunne verplichtingen afkoopt, zoo groot wordt, dat er voor het werk in de gemeenschappelijke tuinen handen te kort komen, dan heeft men nog de beschikking over de werkkracht in de verschillende negries, waar de bevolking er eigen tuinen op na houdt en zich onder haar cultuurplichtigen bevinden, die het quantum van 20 A.P. niet hebben ingeleverd en het tekort ook niet in geld naar den opgegeven maatstaf hebben aangezuiverd. Is dit personeel nog onvoldoende, dan zal door emigratie van Javaansch werkvolk of door het in dienst nemen van Niassers daarin kunnen worden voorzien.

De kwestie, of de gemeenschappelijke tuinen Staatstuinen zijn, dan wel aan de bevolking toebehooren, zelfs wanneer de eene negri plant op grond eener andere negri, wegens gemis aan eigen geschikten grond (waardoor eene tweede kwestie ontstaat: aan welke negri de aangelegde tuinen behooren? Aan die, welke plantte of aan die, welke den grond afstond?) wordt met opzet ontweken, al moge niet onvermeld gelaten worden, dat, wanneer de bevolking er van lieverlede toe mocht komen haar cultuurdienst af te koopen, de tuinen niet, evenals bij de bestaande regeling zou geschieden, verloren gaan, doch de Staatscultuur er in blijft gedreven, zij het dan ook in vrijen arbeid.

Het is hier de plaats om nog de aandacht te vestigen op sommige streken binnen het gebied, waar, volgens het hierboven aangegeven plan, de dwangcultuur gehandhaafd blijft, en waar die cultuur toch zoo goed als niet meer wordt gedreven, omdat klimaat en bodem zich daartoe niet leenen. Bedoeld worden: Rau met de landschappen Moeara Soengei Solo, VI Kota, en Mapat Toenggoel, Pangkalan kota baroe en XII Kota kampar en Kota VII. In deze streken is verplichte arbeid wel de eenige soort belasting, die men der bevolking kan opleggen. En daar die arbeid plaats moet hebben in cultuurtuinen, zal dienen te worden uitgemaakt, of, nu van de Liberia gezegd wordt, dat deze als verplichte cultuur niet meer loonend kan zijn, en er toch andere voor de Europeesche markt even waardevolle producten als koffie kunnen worden gecultiveerd, b.v. caoutchouc, gutta percha, benzoë en andere gomsoorten of andere boschsoorten, die er inheemsch zijn en dus alle kans van slagen beloven, de cultuur van een of meer er van niet, ook weder onder deskundig toezicht, aan de bevolking ware op te dragen. Dergelijke op wetenschappelijke wijze aangelegde proeftuinen in die nog zoo weinig en slecht ontgonnen streken, kunnen niet nalaten een heilzamen invloed uit te oefenen op de bevolking en haar aan te sporen tot een cultuur, welke tot dusver niet of slecht door haar gedreven wordt. Allicht komen zich in die streken dan Europeesche ondernemingen vestigen om, met de Gouvernements-onderneming als voorbeeld, dezelfde cultuur in het groot te drijven. Aan het Departement van Landbouw om hare wetenschappelijke adviseurs naar die streken te zenden en uit te maken, welke producten in de verschillende landstreken zullen worden gecultiveerd.

De bovenstaande beschouwingen komen alzoo in het kort samengevat hierop neder:

1. Wanneer men Sumatra's Westkust meer wil laten bijdragen in de Algemeene en Bestuurskosten, doet men verstandig eerst maatregelen te nemen, waardoor de economische ontwikkeling der bevolking wordt bevorderd;

2. verder overlegge men met de volkshoofden wat gedaan moet worden om, met eerbiediging van het aan de inheemsche bevolking toegekend recht van zelfbestuur, in het bestaande belastingstelsel die verbeteringen te brengen, dat de geheele bevolking daardoor getroffen wordt, en niet slechts een deel, zooals thans het geval is; een en ander door:

a. de bestaande gedwongen koffiecultuur nog slechts te behouden in een binnen het gebied goed aaneen- en afgesloten streek, b.v. omvattende de Residentie Padangsche Bovenlanden en de afdeelingen Mandheling en Ankola en Padang Lawas der Residentie Tapanoeli;

b. in het andere deel van Sumatra's Westkust, ter keuze van de bevolking, die gedwongen cultuur of eene andere in te voeren, dan wel haar aan een hoofdelijke belasting te onderwerpen;

c. aan elke cultuurplichtige het recht toe te kennen zijn verplichten dienst van 20 dagen werk in de cultuurtuinen af te koopen door inlevering van 20 A.P. koffie in 's Lands pakhuizen of betaling van f 5 's jaars.

3. Het beginsel worde daarbij gehuldigd van scheiding tusschen Algemeene- en Bestuurskosten, en eerst uitgemaakt uit welke middelen de eerste en uit welke de laatste moeten worden bestreden, waarna beoordeeld kan worden welke categorie aanvulling behoeft en op welke meest geschikte wijze deze kan worden verkregen.

In verband met de desiderata, gesteld bij het meermalen genoemde Koninklijk besluit van 14 October 1888, zijn verder de volgende stellingen te trekken.

De verdere achteruitgang der verplichte koffiecultuur ter Sumatra's Westkust is te verhoeden door in overeenstemming met de volkshoofden, de cultuurplicht wettelijk te regelen, in dier voege, dat vaststaat wie cultuurplichtig is en wie niet, en hoeveel dagen een cultuurplichtige elk jaar dienst moet praesteeren.

Het voornaamste, aan deze cultuur klevende bezwaar is gemis aan afdoende controle, waarin door bedoelde regeling wordt voorzien, aangezien daardoor bekend wordt aan wien eischen mag worden gesteld en welke die eischen zijn.

De landsmiddelen zullen door de voorgestelde regeling stijgen, niet alleen omdat dan de geheele bevolking, in plaats van een deel, zooals thans, belastingplichtig is, maar ook omdat geen belastingplichtige zich meer — zoo als thans — aan zijn plichten kan onttrekken, wat natuurlijk de opbrengst der belasting zal doen toenemen.

De bevolking deelt er meer door in de voordeelen van de cultuur; wat de planters in eigen tuinen betreft, omdat zij de vrije beschikking krijgen over hetgeen hun koffietuinen meer opbrengen, dan zij aan den lande verschuldigd zijn, wat die der gemeenschappelijke tuinen aangaat, omdat zij ook betaling krijgen voor de meerdere koffie, welke van de intensieve cultuur verwacht wordt.

12 Februari 1905. H. E. PRINS.

Week-Overzicht.

Den 14en dezer werd, op voorstel van den afgevaardigde Heemskerk door de Tweede Kamer met 47 tegen 23 stemmen, bij amendement, de wijziging van het Regeeringsreglement in verband met de regeling van den rechtstoestand der inlandsche Christenen, alsnog op de agenda der in de afdeelingen te onderzoeken onderwerpen geplaatst.

Voorts valt op parlementair gebied nog melding te maken van 'n vorm-wetje, dat voorgesteld wordt om in de schikking betreffende den duitsch-nederlandschen kabel Goeam-Menado de bepaling te doen vervallen, dat de kabel langs één der Palau-eilanden moet worden gelegd, en daarvoor in de plaats te stellen de verplichting om de verbinding over 't eiland Yap tot stand te brengen. Bij de loodingen was de onmogelijkheid gebleken om aan eerstgenoemde verplichting te voldoen, welke door de duitsche regeering dan ook reeds werd losgelaten.

Tot nu toe blijft de oogst van koloniale candidaten voor de aanstaande verkiezingen schraal. In de pers was er 'n oogenblikje deining, over de vraag, of de heer Lely, wiens naam op verschillende plaatsen op den vóórgrond trad, voor Leeuwarden bedankt had, al dan niet.

Op politiek gebied kwam onze West in de laatste dagen nog al eens ter sprake.

In het Lagerhuis bereed de heer Fowler wêer zijn Godden-stokpaardje en vroeg, hoe 't nu toch stond met de engelsch-nederlandsche onderhandelingen betreffende 't beweerde onrecht, den heer G. door het koloniaal bestuur aangedaan.

De engelsche onder-minister van buitenlandsche zaken, Percy, gaf te kennen dat 't antwoord der nederlandsche regeering op de vertoogen van britsche zijde niet gunstig luidde voor de aanspraken van den heer G., maar deed daarbij tevens uitkomen, dat het der engelsche regeering aangenaam zou zijn geweest, indien de onze zich geneigd betoond hadde, om de quaestie voor een bevoegd scheidsgerecht te brengen.

De nederlandsche regeering bleef, ook na de vorige interpellatie in deze materie van den heer Fowler in de herfstzitting van het Lagerhuis, een geheimzinnig stilzwijgen bewaren, omtrent de nieuwe quaestie-Godden.

't Was de *Wekker* van Willemstad, die ons ter zake eenige inlichtingen verschafte, welke hierop neêrkwamen: dat de heer G. zich benadeeld acht door het verleenen van concessie tot exploitatie van phosphaat door het koloniaal bestuur aan een particuliere maatschappij op terreinen op 't eiland Aruba, voor welker exploitatie, *voor landbouw-doeleinden* aan den heer G. concessie was verleend. Deze, ontkennende, dat phosphaat tot de delfstoffen behoort, waarop 't bestuur rechten kan doen gelden beweert nu in zijne rechten te zijn tekort gedaan, door bedoelde bestuurshandeling, welke tevens tot waardevermindering der hem in concessie afgestane gronden zou hebben geleid.

Een beslist oordeel uit te spreken in deze zaak op nog zóó vage gegevens, is natuurlijk niet wel mogelijk, maar we kunnen ons voorstellen, dat voor onze regeering, van haar goed recht overtuigd, *vooral* tegenover den heer Godden, de welwillendheid hare grenzen heeft, ook voor een klein land als het onze.

We herinneren ons, hoe van de zijde van zekere liverpoolsche handelaars, die ook de campagne tegen den Congo-staat op touw zetten, herhaaldelijk werd aangedrongen op scheidsrechterlijke behandeling hunner aanspraken tegenover 't bestuur van Fransch-Congo, wegens het afstaan in concessie van terreinen, waarop zij vóór de vestiging van 'n geregeld bestuur in die streken, door de inboorlingen de caoutchouc-bosschen lieten uitplunderen. De Fransche regeering achtte evenwel tot nu toe nog steeds die aanspraken zóó onbillijk, dat zij aan hare waardigheid meende te kort te doen door op den eisch eener arbitrale tusschenkomst in te gaan.

Een ander bericht, dat ook de kolonie Curaçao betrof, gold meer 't naburige Venezuela, waaromtrent uit Willemstad geseind werd, dat daar een revolutie op 't punt stond uit te barsten en dat reeds een der leiders der beweging van Willemstad naar New-York was vertrokken, het groote arsenaal voor venezuelaansche oproerlingen.

Uit een derde bericht blijkt, dat het pantserschip *Kortenaer* van de Bermudas alweêr den steven heeft gewend naar onze west-indische wateren.

Een vierde bericht gold Suriname. 't Zal onzen lezers wel niet onbekend zijn, dat herhaaldelijk in onze kolonie werd geklaagd over den overlast van fransche maraudeurs, die van den rechteroever van Lawa en Marowijne op ons gebied kwamen stroopen. In ons nummer van 17 Sept. 1903 konden we reeds aan *Onze West* ontleenen, hoe men in de kolonie met ingenomenheid de, aan den politie-opziener Brunings met 'n handjevol politie-dienaren verleende opdracht, om toezicht uit te oefenen aan den Lawa, begroette. Ook nog niet lang geleden moeten bij de tochten in het Lawa-gebied sporen van de aanwezigheid van maraudeurs in het terrein, en vermoedelijk niet zonder eenig recht, vroeg *Onze West* bij de bespreking van de in het *Journal Officiel* van Cayenne gepubliceerde cijfers der goud-productie van Fransch Guyana hoeveel daarbij zou wezen van lieden, die met een licensie voor laatstbedoelde kolonie op ons gebied komen stroopen. Gaan we dan ook de productie-cijfers na van beide koloniën, dan treft ons ook dra het groote verschil tusschen de duizenden kilogrammen van Cayenne en de 800 kilogrammen in 't laatste jaar voor Suriname, waarvan slechts ongeveer 250 kilogrammen afkomstig van Marowijne en Lawa en dan nog voor omstreeks 9/10 van de bekende placers der fransche „Compagnie des mines d'or".

Wanneer we thans vernemen, dat door den franschen minister van koloniën een commissie werd benoemd, bestaande uit de heeren H. Lucien Hubert, afgevaardigde voor 't departement der Ardennen, voorzitter, Weber van het ministerie van koloniën en van Vollenhoven van het kabinet van den franschen minister van koloniën, leden, belast met het ontwerpen eener schikking tusschen Nederland en Frankrijk, tot het tegengaan van strooperijen op de surinaamsche grens, dan meenen we dit besluit der fransche regeering te mogen opvatten als uiting van hare welwillendheid, om tegemoet te komen aan rechtmatige grieven onzerzijds.

Een, voor onze koloniën in Azië belangrijk bericht trof ons in de, door de pers overgenomen mededeeling van *Neerlandia*, dat door de victoriasche afdeeling der Nederlandsche Kamer van Koophandel in Australië pogingen in het werk worden gesteld, om een college voor het nederlandsch te openen aan de Universiteit te Melbourne, welk pogen in die mate door het bestuur van den staat Victoria wordt gesteund, dat dit de toezegging deed voor genoemd doeleinde een gelijk bedrag te bewilligen als dat, hetwelk door opgemelde Kamer zou worden ontvangen.

Wij hopen dat dit streven, hetwelk aan de betrekkingen tusschen onze kolonie en het jonge gemeenebest ten goede moet komen, op krachtigen steun van warme vaderlanders moge rekenen.

Nadat we herhaaldelijk tot ons leedwezen in de gelegenheid waren te constateeren welk een geringe plaats in den reeds aangevangen verkiezingsstrijd aan de koloniale idee wordt toegekend, is 't alleszins begrijpelijk, dat het liberale concentratie-manifest ons geen ontnuchtering bracht. Met genoegen zagen we evenwel dat de heer Nypels in een ingezonden schrijven aan de *Nieuwe Cour.* op die leemte in het bedoelde manifest wees, welke door de *Nieuwe Cour.* niet wordt erkend, omdat die punten in de eerste plaats in aanmerking kwamen, waarover de andere vrijzinnige groepen zich hebben uitgelaten, en de algemeene denkbeelden der liberalen in deze materie genoegzaam gebleken zijn. Maar was 't heele manifest dan eigenlijk niet overbodig geweest? Het algemeene denkbeeld der liberalen, »naar Dr. Kuyper front" was toch ook genoegzaam bekend, trots zoo'n beetje geharrewar over het blanco-artikel. Evengoed als het algemeen denkbeeld der tegenpartij: »Houdt wat je hebt en tracht er nog meer bij te krijgen."?

Toch acht men noodig dat algemeen denkbeeld toe te lichten *waar 't de binnenlandsche politiek raakt*, maar de koloniale politiek? Och, die komt zóó ook wel in 't reine! *Gelooft men dat werkelijk?*

Uit de Pers. De wijzigingen in het Regeeringsreglement. *Nieuwe Cour.* 13, 14 en 15 dezer. De Vosmaerbaai. *Alg. Hbl.* 15 dezer. Inlandsche ambtenaren *Alg. Hbl.* 18 dezer. Onze scheepsmacht in Indië. *Nieuwe Cour.* van 17 dezer. Onze weermacht in Indië. *Vaderland* 14 dezer. Een duitsch-nederlandsche unie? *Telegraaf* 13 t/m. 17 dezer.

In vijf achtereenvolgende nummers van de *Telegraaf* bepleit W. J. met 't oog op den ingewikkelden politieken toestand, en de wolken, die zich aan den horizon vertoonen, waartoe hij o. a. aan de hand van hetgeen wij schreven in onze rubriek van Vreemde Kolonien van den 22 December ll, wees op 't gedoe der Japanners in Indo-China, een aansluiting bij Duitschland, van welk rijk, gelijk hij opmerkt, wij nimmer iets kwaads hebben ondervonden, wat, ten opzichte van sommige andere europeesche natiën nu juist niet kan worden getuigd.

Die aansluiting zou moeten plaats hebben onder de volgende voorwaarden:

1. Een tol-unie 2. Een post en telegraafconventie, zoodat er over en weer geen speciale buitenlandsche tarieven worden geheven. 3. De schepping van uniforme toestanden in het spoorwegwezen. 4. Een steunpunt voor de duitsche vloot in den archipel, die evenals onze West voor de Duitschers zou openstaan als voor de meest begunstigde natie of met gelijke rechten als aan Nederlanders zijn toegekend, met behoud van de opperhoogheid van het gezag en het bestuur van Nederland. 5. Een voorwaardelijk of- en defensief verbond, waardoor — hier komt 't op neer — Duitschland ons 't rustig bezit onzer koloniën waarborgt, zelfs eventueel bij binnenlandsche onlusten in die gewesten.

Afgescheiden van de vraag, of zoodanige voogdij van Duitschland over Nederland al dan niet onze sympathie heeft, meenen wij te mogen betwijfelen of 't oogenblik juist gekozen is, om die aan de orde te brengen in 'n publiek geschrift. Er doen toch al zulke zonderlinge praatjes de ronde, zooals in de *Europe Coloniale*, welk blad gelukkig onder de »meeste reserve« weet meê te deelen, dat onzerzijds onderhandelingen zouden zijn geopend met de Triple Alliantie en Rusland om ons koloniaal bezit te garandeeren tegen afstand van maritieme steunpunten aan die mogendheden. Een artikel als dat van W. J., hoe gedocumenteerd ook, ware o. i. in de tegenwoordige omstandigheden beter achterwege gebleven. 't Geeft voedsel aan diergelijke berichten als 't vorenstaande.

In een tweetal artikelen behandelt de *Nieuwe Cour.* de voorgestelde wijziging in art. 75 van het Regeeringsreglement voor Nederlandsch Oost-Indië.

Na te hebben uiteengezet, hoe de toestand thans is, en dat het doel van de voorgestelde wijziging er op gericht is, meer te naderen tot de unificatie van het recht, »één algemeen privaat- en strafrecht voor Ned.-Indië", waarop uitzonderingen of haar mogelijkheid zijn toegelaten, komt 't blad tot de volgende conclusie:

»Geheel de redactie van het artikel schijnt ons nogal gelukkig de naaste bedoeling weêr te geven der wijziging. En wij kunnen met het nieuwe art. 75 gereedelijk meêgaan; alleen komen wij op de positie der Inlandsche Christenen nog terug. Maar wij maken haar los van de Memorie van Toelichting; deze schiet, komt ons voor, dikwijls het wit voorbij en licht het ontwerp niet altijd op gelukkige wijze toe.

Waarom wij hopen, dat ook de Kamer ten slotte blijft staan meer bij de bewoordingen van de wijziging zelve, dan bij het gepraat in de Memorie."

Minder goed komt er bij dit blad de voorgestelde wijziging in artikel 109 R. R. af.

Het ziet in de voorgestelde bepaling, welke »niet

Europeesche Christenen, die niet tot de inheemsche bevolking in Ned.-Indië behooren», onderwerpt aan de bepalingen voor Europeanen, blijkbaar eene premie op het overgaan tot het Christendom van deze categorie. Dan zou 't nog liever de in het ontwerp weggevallen alinea gehandhaafd zien, dat de G.-G. in overeenstemming met den Raad van N.-I. uitzonderingen kan maken op de toepassing der in art. 109 gestelde regels. Niet dat zij deze alinea zoo bijzonder aanbevelenswaardig op zich zelve vindt, maar beter de gelegenheid voor uitzonderingen in bepaalde gevallen, dan een algemeene rechtsregel, zooals nu wordt voorgesteld.

Dan lezen we 't volgende:

»Dat aan de bepalingen voor Europeanen worden onderworpen bij het ontwerp de Japanners, is natuurlijk: een terugtred na de wijziging van art. 109 in 1899 zou zeer zeker een singulierheid zijn zonder grenzen. Dat met Japanners in één adem worden genoemd »(niet-Europeesche) personen, die in hun land onderworpen zouden zijn aan een familierecht, in hoofdzaak berustende op dezelfde beginselen als het Nederlandsche«, zal wel altijd een bloot voorschrift blijven, zonder ooit practisch nut of gevaar te hebben«.

Wij gelooven, dat 't blad 't streven van koning Tsjulalongkorn van Siam om zijn land in de rij der beschaafde naties te doen opnemen, wel wat onderschat. Maar is deze alinea ook thans, wel zoo geheel overbodig als de *Nieuwe* meent? 't Is wel niet aangenaam voor Yankees, Braziliaanen en zoo voort, om zoo langs 'n omwegje onder de Europeanen te worden gerangschikt, maar overigens zien we geen kans om hen daarbij onder te brengen, tenzij als niet-Europeesche Christenen in de aangevallen bepaling.

Ten slotte acht 't blad een ontwerp der beloofde algemeene verordening, tot regeling van den rechtstoestand der inlandsche Christenen bepaald noodig, opdat de Tweede Kamer niet in 't duister behoeft te tasten.

De *Standaard* zal wel niet te spreken zijn over dezen aanval, na den 14en dezer met voldoening het oordeel van Mr. van Deventer in het *Sociaal Weekblad* te hebben geciteerd.

Naar aanleiding van 't bericht, betreffende de aanhouding van den bonischen prins Pa Tanfa in Kendari, herinnert 't *Alg. Hbld.* aan de pogingen van den oud zeeofficier Vosmaer, naar wien de baai van dien naam genoemd is en die, na verschillende wederwaardigheden, van 1835-1842 de afdeeling Gorontalo als assistent-resident bestierde, om aan de bonische expansie-zucht paal en perk te stellen, aan welk streven zijn onverwachte dood ter reede van Boeton in 1842 een einde maakte, terwijl de resultaten van zijn arbeid door de onverschilligheid van het koloniaal bestuur geheel te loor gingen.

We hadden in ons vorig nummer reeds de gelegenheid onze instemming te betuigen met Dr. Kielstra's denkbeelden omtrent het aandeel aan het inlandsch element, toe te kennen in zake bestuursaangelegenheden. In zijn nummer van den 18en dezer bepleit het *Alg. Hbl* wederom de voordeelen van een *goed* inlandsch bestuur. Het wijst hen, die aan de mogelijkheid van zoo iets twijfelen, op de gebreken en tekortkomingen van vroegere europeesche ambtenaren en schrijft dan:

„Op dit oogenblik staan zij, in eerlijkheid en plichtsbetrachting, gelijk aan die van elke beschaafde natie. En nu beweren wij, op grond der verschijnselen, die zich in toenemende mate voordoen: wanneer de Indische regeering dat ernstig *wil*, en er is geen reden om aan het bestaan van dien wil te twijfelen, dan zal zij, wanneer wij één menschengeslacht verder zijn, juist hetzelfde kunnen getuigen van hare *inlandsche* ambtenaren.

Zij kan de voorwaarden van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw, waarvan het regeeringsreglement (art. 69) spreekt, voor regenten en ook voor districtshoofden 146 stellen, dat deze in moreele en intellectueele waarde niet voor de europeesche ambtenaren onderdoen; en dan den voortreffelijken regel van het antirevolutionnair program in toepassing brengen: het rechtstreeksch bestuur over de inlandsche bevolking moet worden gevoerd door „wel onderleide en in strenge tucht gehouden zonen der inlandsche aristocratie". Aldus zal wel degelijk, na enkele tientallen jaren reeds, een „dubbel bestuur" geheel onnoodig worden."

Wij laten de „strenge tucht" en de „zonen der inlandsche aristocratie" voor rekening van de program-ontwerpers. Ons komt het voor, dat op de aanzienlijkheid der ouders minder moet worden gelet, dan op het karakter, de kennis en de ontwikkeling der te benoemen inlandsche bestuursambtenaren. Doet men dit, dan kan „strenge tucht" gerustelijk door „degelijke Europeesche leiding" worden gesubstitueerd.

In haar nummer van den 17en dezer wijst de *Nieuwe Cour.*, in verband met den huidigen politieken toestand in Oost-Azië, op de noodzakelijkheid voor ons, om met 't oog op eventueële wenschen en gebeurlijkheden, in Indië over een zoo krachtig mogelijke marine te beschikken, om wat den bouw van het nieuwe pantserschip betreft, alsnog te besluiten tot het op stapel zetten van een vijfde *Regentes*, die met haar ruime kolenberging voor den dienst in den Indischen archipel kan worden gebruikt.

Bezuinigen, waar 't zonder nadeel maar eenigszins mogelijk kan wezen, is 't zeer juiste wachtwoord in het tweede deel van 't reeds de vorige week door ons besproken ingezonden artikel van *Het Vaderland*. Hoe moeielijk echter dit rationeel bezuinigen is en hoe onmogelijk en schadelijk het kan worden, wanneer men 't huishouden niet goed kent, waarin men bezuinigen wil, bewijst echter de schrijver al dadelijk, door als een hoofdschotel de Militaire Genie onderhanden te nemen en dan op grond dat, behalve bij de Genie te velde, alle officieren, opzichters en architecten er alleen zijn om de kazernes, hospitalen en andere inrichtingen te ontwerpen, te bouwen en te onderhouden (*sic!*) tot 't besluit te komen om er ruim de helft van af te danken. Zoo'n bezuiniging zou zeker »ten koste der weerbaarheid« komen. Bij welk leger ter wereld, kwam men ooit tot het besluit de militaire genie naar huis te zenden?!

'tDoet ons denken om de vermaarde bezuiniging op de civiele-genie onder den Gouv.-Gen. O. van Rees, die nu nog schadelijk nawerkt.

En om de geconcentreerde stelling op Atjeh! Ook hier was vermindering der uitgaven een hoofdreden en hoeveel millioenen heeft ze verslonden en menschenlevens gekost! Waarom niet liever gewezen op het voorbeeld van de Vereenigde Staten en van Britsch-Indië, waar in vredestijd de militaire ingenieurs mee de groote werken van algemeen nut uitvoeren.

Oost-Indische berichten.

In *het Nieuws van den dag voor N. I.* zet *W. I. K.* zijn beschouwingen voort over **het gezagsstelsel op Java en Sumatra's Westkust** en begint met een beschrijving te geven van den algemeenen ontwikkelingsgang van het gezag.

Hij verklaart o. m., dat met de intreding van het sedentair leven bij een volkstam de stam-indeeling wel blijft bestaan, maar toch een groote plaats moet inruimen voor de terroriale indeeling, hetgeen tot gevolg heeft, dat het aartsvaderlijk gezag plaats moet maken voor het gezag van de mark, d. i. het dorpsgenootschap.

Dit gezag volstaat niet langer in een verder ontwikkelingsstadium, doch blijft zijn zelfstandigheid handhaven, voor zooverre de macht daartoe reikt.

Met de ontwikkeling van de nijverheid toch, met name vooral van den handel en de daarmede samenhangende toeneming der welvaart, wordt de behoefte gevoeld van een gezag *buiten* het mark- of dorpsgenootschap.

Waar verhoudingen en betrekkingen buiten de mark ontstaan, zich vermenigvuldigen niet alleen, maar gecompliceerder worden, daar is men van zelve aangewezen, om voor de uitwijzing der geschillen zijn toevlucht te nemen tot een gezag buiten de mark staande.

Het dorpsgezag kan zich niet buiten zijn enge grenzen doen gelden.

Vele paralel-belangen van onderscheidene marken, de handhaving daarvan tegenover derden, dikwijls gewelddadig, geven aanleiding tot nauwer aansluiting, tot het vormen van bondgenootschappen, zooals dit in Atjeh, Celebes en op Sumatra's Westkust heeft plaats gehad.

Het leenstelsel ontwikkelt zich van zelve langzaam en geleidelijk, als zijnde in de natuur der dingen gelegen en vindt in de door het toenemend verkeer, geschapen toestanden en instellingen een vruchtbaren bodem.

Het Koningschap treedt ten laatste uit het leenstelsel op.

In een geordenden, modernen staat nu zijn de machten van het lokaal en het centraal gezag goed en scherp afgebakend. Boven de provinciale en municipale autoriteit staat het centrale gezag, waaraan de reglementaire en de fiscale macht is toegekend, tevens de macht van delegatie. Onder het leenstelsel zijn de onderscheidene machten niet scherp afgebakend. Het eene gezag tracht ten koste van het andere zijn machtssfeer uit te breiden. Vandaar de verscheidene vormen van gezag, dat van den vorst, den leenman en het dorpsgezag. Die verscheidenheid is vooral in den Indischen Archipel groot.

In de Padangsche Bovenlanden daarentegen is het veelhoofdig dorpsgezag — de Datoe van Berampat — intact gebleven.

Vóór de komst der Hollanders op Java en ook geruimen tijd na dien, had het vorstelijk gezag op dat eiland de meeste macht tot zich getrokken, was het ontaard in een despotiek gezag.

Men gaat echter te ver door te veronderstellen dat de macht van de leenmannen, de regenten en het dorpsgezag van weinig beteekenis was. Het despotiek gezag deed zich intens gelden onder een door keizers-waanzin bezeten Soesoehoenan, Ageng en Amangkoerat, maar de sfeer bleef beperkt, het despotisme overschreed niet bepaalde raijons.

De physionomie van de welvaart bij de komst der Hollanders is anders niet te verklaren.

Aan de N. O. kust werd toch een levendige en drukke handel gedreven met de aziatische buitenwereld en in het binnenland stond de landbouw op een vergelijkenderwijze hoogen trap. Dit wijst op gezonde, elkaar begrenzende machten der *boepatis* en van het dorpsgezag.

De O. I. compagnie trad in de plaats van de vorsten, doch in het belang van haar commercieel stelsel liet zij de leiding der bevolking geheel en al in handen der regenten, met wie zij contracten sloot tot levering: de contingenten en de verplichte leveringen. Haar financieel belang bracht mede, dezen de hand boven het hoofd te houden, waardoor de macht en het aanzien der regenten steeg en het dorpsgzag in de verdrukking kwam.

Er zijn er, die het dessa-gezag in den zin van democratisch element in de organisatie der javaansche maatschappij ontkennen, mede ontkennen dat de dessa-inrichting een overoud bolwerk tegen despotisme is, haar veeleer als een schepping beschouwen van het Indische tusschenbestuur, dat in den ijver voor eenmaal opgevatte denkbeelden de werkelijkheid wel eens uit het oog verloor. Doch welke waarde zulke beschouwingen hebben, valt duidelijk te zien. Uit 't oog is verloren: »Here, as elsewhere, comparison is essential to recognition«, m. a. w.: elke beschrijving van de een of andere instelling van een volk, ontleent voornamelijk daaraan hare waarde, dat men haar in verband beschouwt met een dergelijke instelling bij andere volken of stammen en zooveel mogelijk de daartusschen bestaande punten van overeenkomst opspoort.

Raffles doorzag de waarde van het dorpsgezag voor het volksbelang en trachtte de dorpsinrichting, die veel geleden had onder de politiek van de compagnie, op te heffen.

Hiervoor was noodig een vernedering van de positie der regenten, tot dusverre nog vazallen.

Zij werden dus teruggebracht tot den rang van ambtenaren. De spil van het gezag werd overgebracht bij het Europeesch bestuur. Raffles schreef dan ook hoe hij overtuigd was dat de inlander weldra tot het bewustzijn zou geraken, dat de beschaafde Europeesche overheerscher, die wat recht is erkent en misbruiken tegengaat, verre te verkiezen is boven de willekeur van den eigen stamgenoot.

Reeds Daendels beschouwde de regenten als ambtenaren, doch kon door de omstandigheden niet consequent blijven; het recht van belastingheffing bleef in hunne handen.

De stichter van het cultuurstelsel echter begreep maar al te wel, dat hij, om voldoende resultaten te verkrijgen, zich van de medewerking der regenten moest verzekeren en bracht weder de spil van het gezag bij het inlandsche bestuur over.

Het cultuurstelsel was een bron van aanzien en rijkdom voor de inlandsche aristocratie.

Het ambtelijk landbezit werd hersteld; een soort van inlandsche schutterij (*barisan*), samengesteld uit de familieleden en (*panakawans*), door het gouvernement bezoldigd, werd onder de bevelen der regenten gesteld. En terwijl op die wijze hun **aanzien** in de oogen der bevolking werd verhoogd, ontvingen ook zij een ruim aandeel in de cultuurprocenten, opdat ook hun **belang** door de krachtige aanmoediging der productie zou bevorderd worden.

Het dorpsgezag, dat één moest zijn met de belangen der dessagenooten, werd echter geheel uit zijn verband gerukt.

De dessahoofden werden onder het cultuurstelsel bloote werktuigen van het openbaar gezag en het recht der dorpsbewoners om ze vrijelijk te kiezen, ofschoon in schijn bewaard, ging in werkelijkheid verloren.

Men had geen zelfstandige mannen, maar afhankelijke dienaren noodig. Wie ongeschikt of onwillig was, om tot vermeerdering der producten behulpzaam te zijn, werd met rottingslagen gestraft, en, toen dit verboden werd, bij het minste verzuim uit zijn betrekking ontslagen. Een schaamtelooze handel in dorps-ambten werd daaruit geboren en niet zelden zag men schavuiten aan 't hoofd eener dessa geplaatst.

Naast en tot zekere hoogte boven de inlandsche aristocratie stond en staat het Europeesch bestuur.

Door de omstandigheid dat de onmiddellijke leiding der inlandsche bevolking — tot op heden — berust bij hare Hoofden, treedt het Europeesch gezag op Java meer controleerend en zeer weinig besturend op.

De aanrakingen met de bevolking beperken zich tot een minimum; hierdoor is het bestuur feitelijk vreemd gebleven aan het volk en voor een groot deel aan diens belangen. De invloed van het Europeesch bestuur op de javaansche bevolking is dan ook van zeer twijfelachtige waarde.

Is de invloed van het Europeesch gezag ook maar eenigszins mogelijk, waar de rechtstreeksche leiding in handen berust van de inlandsche Hoofden? Kan vertrouwen ontstaan, wanneer de aanrakingen van volk en Europeesch bestuur, aan de oppervlakte blijven, zij elkaar vreemd en van elkaar vervreemd blijven; de werking van 't europeesch gezag slechts gevoeld wordt in haar fiscaliteit of wanneer de bestraffende hand moet gelegd worden?

De volksgeest in de javaansche maatschappij uit zich meestal niet of ontsnapt aan de waarneming van het bestuur, in tegenstelling van de individueele »*hormat*«. De volksgeest is *niet* de som van al die eclatante uitingen van individuen of individu-verzamelingen, welke men *uitwendige gehoorzaamheid* zou kunnen noemen.

Zij is een samengesteld product, waarin als factoren optreden al de hartstochten, die nu in 't gemoed verborgen blijven. Eén vonk en zij electriseert zich en dan komen al die hartstochten bovendrijven.

Zeker, de pajong en de hormat doen bij den javaan-*individu* het denkbeeld rijzen van »almacht«, althans van een zeer rekbare en willekeurige macht, maar de roeping van den ambtenaar B.B. is door alle in zijn bereik staande middelen welvaart te scheppen of te doen toenemen, het recht en de billijkheid steeds voor oogen te houden; deze factoren waarborgen den invloed van 't gezag; niet het »vorstje of almachtje spelen«, het tuk zijn op pajong en hormat.

Kruipen en zich buigen in 't stof is in 't Oosten evenals in het Westen het kenmerk der vreeze, altijd vernederend.

Voor wie goed wil zien, vertoont zich de onderworpenheid van den javaan in een heel ander licht dan dat ze is: louter een door 's lands gebruik voorgeschreven vorm, die niet noodwendig het teeken behoeft te zijn van een slaafschen geest; men ziet in haar de wrange vrucht eener eeuwenlange verdrukking, die in het javaansche volkskarakter gebreken heeft doen wortel schieten, die verderfelijk in hunne gevolgen zijn; zijn slechten aanleg in den strijd om het bestaan aankweeken, bevorderen, doen bestendigen.

Het zal zeker niet gemakkelijk vallen die gebreken uit te roeien, maar dit geeft geen aanleiding om bij de pakken neer te zitten. Schrijver wil dan beginnen met de *hormat* weg te nemen. Zeer terecht schreef *Sikep* dan ook onlangs nog dat het geheele samenstel van die vernederende eerbiedsbetuigingen een onmetelijken afstand heeft geschapen tusschen bestuurders (vooral de europeesche bestuurders) en bestuurden; de kloof, die hen scheidt, heeft de serviliteit bestendigd, reeds door een eeuwenlange verdrukking zoo geprononceerd in 't karakter van den javaan. Hierdoor tieren misstanden en misbruiken welig, die aan de aandacht en de waarneming van het europeesch bestuur ontsnappen en moeten ontsnappen. De contrôle van dit bestuur laat dan ook veel te wenschen over; onvoorbereid zijn de troebelen in Tjelegon en Gedangan het komen overvallen. Niet is dit de persoonlijke schuld van de europeesche ambtenaren, die wat ijver, bekwaamheid en werkkracht betreft, in den regel boven allen lof zijn verheven, doch het geheele gezagsstelsel op Java leidt er toe. Het financieel politiek beleid moge aan het stelsel van de Compagnie en aan den stichter van het cultuurstelsel hebben voorgeschreven den inlander te laten onder de onmiddelijke leiding zijner hoofden, men had in den loop der tijden toch bedacht moeten zijn, om de evolutie in de hand te werken, die den invloed van 't europeesch bestuur kon hebben versterkt, de spil van 't gezag in handen van dat bestuur had gebracht, zooals dit op Sumatra's Westkust heeft plaats gehad. Betere toestanden waren dan in het leven geroepen.

Die evolutie had volgens schrijver plaats kunnen vinden, indien men de hormat (pajong) maar reeds veel vroeger over boord had geworpen. Hierdoor zou de toegankelijkheid en de toenadering tot het europeesch bestuur, zooals die op Sumatra's Westkust en ook in de meeste buitenbezittingen duidelijk valt waar te nemen, ook op Java bevorderd zijn geworden.

Al die werkelijke, in circulaires voorkomende en op eigen hand uitgedachte beschermingen van den Javaan, die bovendien weinig, soms een heel ander resultaat geven, dan wat men beoogde, waren dan niet noodig geweest. Al deze omstandigheden werken op Java er toe mede, dat de inlander in den besturenden ambtenaar niet ziet zijn beschermer, een macht, niet alleen bevoegd, maar genegen en bereid om andere machtigen te houden binnen de wettelijke perken.

De javaan klaagt niet; hij waagt zich niet aan de kansen, om recht te verkrijgen en alzoo geplaagd en gesard te worden, waartoe zoovele middelen bestaan. Hij berust lijdelijk, totdat de maat overloopt en men voor feiten staat als de sidhoardjosche troebelen, die bovendien aanwijzen, dat de invloed der hoofden zich verplaatst.

In verband met de vorige beschouwingen voor de hormat, vestigen wij de aandacht op een opstel in *het Bat. N.bl.*, getiteld: **de Javaansche adat**, waarin zekere Soero Hardjo, iemand van rang in de indische maatschappij en uit den aard zijner betrekking en wegens zijn ontwikkeling ten volle bevoegd om over de hormatkwestie te oordeelen, in tegenstelling met andere kenners van indische toestanden, de afschaffing van de overdreven hormat ten zeerste toejuicht. Hij noemt de hormat o. m. een belemmering in vele gevallen voor de inlandsche ambtenaren om b.v. aan de bevolking het goede doel van verschillende regeeringsdaden te verklaren, waardoor het volk heel dikwijls een slechten dunk krijgt van de bedoelingen van het gouvernement. Nu zijn tegenwoordig wel velen hunner, w. o. verscheidene regenten, tot de erkenning gekomen, dat zij door vriendelijke bejegening, zonder daarbij zoo noodig een krachtig optreden uittesluiten, meer invloed en vertrouwen bij het volk zouden kunnen krijgen, maar de meesten van hen zijn te veel aan den sleur gewend, waardoor zij er tegen opzien om te breken met een adat, die door misbruiken gedurende bijna een eeuw is ontstaan.

Een flinke stoot is noodig om hem een anderen koers te doen uitgaan, hoewel zij nu reeds van meening zijn — al zeggen zij dat niet aan de europeesche ambtenaren — dat de tegenwoordige hormatgebruiken niet meer in dezen tijd passen.

Op de bijeenkomsten op een garebeg of nieuwjaarsdag ergeren velen er zich niet weinig over, dat zij op den grond moeten zitten terwijl Europeanen en Chineezen, die in maatschappelijke positie en ontwikkeling dikwijls ver beneden hen staan, op stoelen mogen plaats nemen. Wegens de aanwezigheid van de Europeanen is de regent genoodzaakt om op een stoel plaats te nemen, maar volgens de oude adat zou 't niet geoorloofd zijn, om zich op een verhevenheid te plaatsen, terwijl zijn mede-ambtenaren op den grond zitten. Om dus daarmede niet in strijd te komen, zouden zijn ondergeschikten ook op stoelen moeten gaan zitten.

Maar de vraag, of de bestaande adat al of niet overeenkomstig de oude adat is, daargelaten, de tijden zijn er, volgens hem, niet meer naar, om haar gebruiken te handhaven. Zij zijn lastig voor den mindere en beletten wederzijdsch vertrouwen en vertrouwelijkheid met den meerdere. Zij werken stremmend op het thans bij de Javanen bestaande streven naar intellectueelen en materieelen vooruitgang. Een van de nadeelen daarvan is waarschijnlijk, dat gegoede inlanders niet mededingen bij gouvernements-aanbestedingen, van wege de hormats, die ze in acht moeten nemen bij de aanraking met hooggeplaatste ambtenaren, zoodat zij het veld aan de Chineezen laten.

Daarom acht Soero Hardjo het ook alleszins goed dat de omslachtige hormats zoo spoedig mogelijk voor meer eenvoudige zullen plaats maken. Hij geeft verder in overweging den inlandschen koopmansstand te verheffen. Chineesche, Arabische en Moorsche kooplieden worden toegelaten op openbare bijeenkomsten en feesten, waarom de gegoede inlandsche particulieren niet? Misschien zou daardoor de drang van Javanen van goeden huize om steeds jacht te maken op gouvernements-betrekkingen minder worden en zullen zij zelf trachten om ook bij handel en nijverheid tot welstand te komen.

Onlangs had te Semarang een vergadering plaats der Plantersvereeniging »Semarang-Kedoe", ter bespreking van de **Katoencultuur.**

De Heer van Maanen van Bodja leidde het onderwerp in en toonde verschillende monsters van door hem verkregen producten, alsmede het model van een eenvoudige machine voor de bewerking van het ruwe product. Blijkens *de Locomotief* betoogde hij dat de tot dusver genomen cultuurproeven nog geenszins mogen leiden tot conclusiën aangaande de levensvatbaarheid eener katoencultuur op Java. Die cultuur toch is van velerlei locale omstandigheden en van de gesteldheid van den bodem zóó afhankelijk, dat een enkele mislukte proef, hier of daar, volstrekt niet tot maatstaf mag worden genomen.

Buitendien hebben de amerikaansche planters, zegt spreker, de ervaring opgedaan, dat bij een voortgezette katoencultuur op denzelfden bodem op den duur de productiviteit toeneemt. Hij deed voorts uitkomen welk groot belang de nederlandsche industrieelen te Twente bij het voortzetten der proefneming hebben. Immers, gelukt het de nederlandsche spinnerijen te voorzien van nederlandsch-indische katoen, dan zullen zij niet langer afhankelijk zijn van buitenlandsche monopolies. Op verzoek van inleider gaf Dr. Zehnter een botanisch overzicht der katoencultuur, waarna hij zelf later een beschrijving gaf van de grondbewerking, de bestrijding der natuurlijke vijanden en de wijze van oogsten. Alle poreuze en goed te draineeren gronden zijn voor katoencultuur geschikt. Het is echter zeer moeilijk goed zaad te verkrijgen, hetgeen hij zelf heeft ondervonden, ondanks de medewerking van het nederlandsch consulaat, toen hij uitgezocht zaad uit Amerika wilde betrekken.

Hij beschreef uitvoerig de geheele behandeling van bodem en plant. Daarbij zijn van het hoogste belang de keuze van den planttijd, al naar gelang van de irrigeerbaarheid van den bodem en de voorzorgen, te betrachten bij het bewaren van het zaad. Tusschen den 100en en 120en dag is de plant rijp voor den oogst. Onder de parasieten der plant zijn er schadelijke en nuttige en, daar enkele soorten onderling zeer veel op elkaar gelijken, is 't niet gemakkelijk te zorgen dat de nuttige behouden blijven en de schadelijke verdelgd worden. Voor de katoencultuur kunnen benut worden alle gronden, waarop thans zonder winst indigo wordt verbouwd; voorts kan op de gronden, die voor indigo cultuur ook verder bestemd blijven, de katoen als nevenproduct worden verbouwd; ten derde kan de katoencultuur gedreven worden in verband met de suikercultuur, zoodat de katoen dan de suiker zal ondersteunen en ten vierde kan de inlander de katoen als tweede gewas planten.

De proeven in 1903 en 1904 genomen, mogen niet als ook maar eenigszins afdoende worden beschouwd. In 1903 plantte men niet in de goede tijden van het jaar en in 1904 had de katoen te lijden van een abnormalen regenval, die het voortwoekeren der schadelijke gedierten buitensporig begunstigde.

Onder de amerikaansche soorten geeft spreker voor Java de voorkeur aan de »Orleans«, voor de vlakten en aan de »Upland«, voor de bergen, zij verdragen het mes, als de verbreiding van schadelijke parasieten het »toppen« noodzakelijk maakt en zijn 't best bestand tegen de klimatologische invloeden op Java.

Ten slotte gaf spreker een beschrijving van de machine, die dienen moet om de pitten uit de geoogste ruwe katoen te verwijderen. Het voornaamste onderdeel van dit werktuig is een samenstel van naast elkaar roteerende metalen, getande schijven. De tanden dezer schijven grijpen den katoendot en rukken dien uiteen, zoodat de pitten vrijkomen; deze pitten zijn te groot om met de katoenvezels de machine verder te doorloopen, worden tegengehouden en vallen dan van zelf terug in een vergaarbak.

Dr. Zehnter deelde nog mede, dat hij een proef op kleine schaal heeft genomen met gemengde cultuur van cacao en katoen en daarbij de ervaring opdeed, dat de cultures elkaar geen schade toebrachten door overneming van dierlijke vijanden.

Een ander lid sprak de verwachting uit, dat de cultuur van katoen op Java een wisselvallige zal zijn, wat echter volstrekt niet uitsluit dat de gemiddelde opbrengst zeer bevredigend zal kunnen zijn. De directeur van 's Lands plantentuin heeft volgens zijn meening, wel wat al te spoedig de hoop opgegeven en de ondernemers ontmoedigd, welk inzicht door verscheidene andere planters werd gedeeld.

Voorts deelde een ander planter nog het een en ander mede, omtrent het voornemen der enschedésche belanghebbenden tot stichting eener vereeniging ter *bevordering* der katoencultuur in onze koloniën — dus ook in West-Indië.

Die bevordering zou voorloopig slechts betrekking hebben op het aanmoedigen tot proefneming en het verzamelen van gegevens.

Tot besluit liet Dr. Zehnter eenige preparaten onder het mikroskoop zien, waardoor het verschil tusschen de ligging der vezels van het spinbare katoen en de onspinbare kapok duidelijk werd.

West-Indische Berichten.

Suriname. Van de bezuiniging op het salaris van hun griffier, blijken de Koloniale Staten alles behalve te zijn gediend. Unaniem verklaarden de heeren, dat, hoewel ze er niets tegen hadden de griffiersbezoldiging bij koloniale verordening te doen regelen, ja dit zelfs hoogelijk waardeerden, tegen de vermindering dier bezoldiging hunnerzijds overwegend bezwaar bestond.

Zij meenen voor f 3600 in het jaar geen geschikt persoon voor die betrekking te kunnen vinden en zouden dus in hunne keuze beperkt wezen, wat niet in overeenstemming zou zijn met de bepaling van het regeeringsreglement, waarbij hun 't recht is gegeven de keuze, d i. de vrije keuze, te doen.

Maar waarom dan *toch* meêgewerkt aan 'n vaststelling van het tractement, waardoor die keuze toch ook reeds beperkt wordt? Van daag of morgen zegt de man van hunne keuze, dat hij 't ook voor 't laatst betaalde honorarium niet doen kan, en wat dan?

Wij hopen, dat 't bestuur, hetwelk bij de indiening zijner ontwerp-verordening wel niet over één nacht ijs zal zijn gegaan, voet bij stuk moge houden. De koloniale huishouding is, gelet op 't kleine zielental der kolonie,

BIJBLAD van HET KOLONIAAL WEEKBLAD No. 50, Donderdag 23 Februari 1905.

...g, om niet, waar mogelijk, bezuinigingen ... mogen daardoor particuliere belangen, die ...lonie zoo zwaar wegen, worden bedreigd. ...ij twijfelen ook niet, of de Koloniale Staten, die zoo dikwerf blijk gaven, dat het welzijn der kolonie hun na aan 't harte ligt, toonden te beseffen hoevele nooden nog ongelenigd moeten blijven, zullen toch het bestuur op den weg volgen, waarop het een eersten stap, zeker in 'n niet onberaden oogenblik heeft gezet, en die, naar wij vertrouwen met inachtneming van verkregen rechten, door meerdere mogen worden gevolgd, om tot 'n normalen toestand te geraken.

Dat de moederlandsche regeering in deze ook niet van schuld vrij was, kan niet worden ontkend. De *Nieuwe Surinamer* wees, met 't oog op de koloniale huishouding op een ingeworteld kwaad, waaraan het opperbestuur maar al te zeer voet gaf.

Wanneer een ambtenaar geschikt is, wordt aangedrongen op verhooging van zijn tractement. Is dit eenmaal geschied, dan komt bij 't aftreden van den titularis zijn opvolger aanstonds in 't genot van het verhoogde tractement. Die handelwijze is gevolgd met de tractementen van den commissaris van politie, van den beheerder en den hoofdmachinist der koloniale vaartuigen. De eerste geneesheer-directeur van het krankzinnigen-gesticht genoot een salaris van f 6000, dat door den minister werd opgevoerd tot f 8000 voor den opvolger van dien eersten titularis. Maar toen de betrekking vacant was, werd zij waargenomen voor f 5000, zonder dat iets bleek van minder goede geneeskundige behandeling.

Curaçao. In de *Amigoe di Curaçao* van den 21en Januari ll. wordt in een hoofdartikel de Koloniale Raad besproken, naar aanleiding van wat over dit lichaam in Kamer en pers te doen is geweest, wegens het schrappen van een post op de begrooting, welke daarop ten behoeve van één der bovenwindsche eilanden, Sint Eustatius, was gebracht.

Het blad meent, dat de leden van den Raad zelven wel te gelegener tijd zullen mededeelen, welke drijfveeren hen bezielden, toen zij verleden jaar verschillende nieuwe posten afstemden, doch oordeelt, dat de minister blijk van helder inzicht gaf, toen deze de houding van den Raad achtte te moeten toeschrijven aan de vrees eensdeels om misbruik te maken van den steun van 't moederland, anderdeels om zich het verwijt op den hals te halen: door opvoering der koloniale uitgaven te hebben medegewerkt tot noodzakelijke verhooging der belastingen.

De *Amigoe* ziet voor de andere eilanden, behalve Curaçao, ook geen heil in een gewijzigde samenstelling van den Raad, door daarin ook ingezetenen van die eilanden te benoemen. Zij vreest, met 't oog op de afstanden, dat de Raad meermalen onvoltallig zou wezen, en dan de speciaal voor Curaçao benoemde leden stellig nog minder zouden letten op de belangen der kleinere eilanden.

Zij komt ook op tegen de voorstelling, als zoude Curaçao alleen vertegenwoordigd zijn in den Raad.

De leden worden door de Kroon benoemd om de geheele kolonie te vertegenwoordigen, en zijn dus ook nu reeds verplicht de belangen van alle eilanden gelijkelijk te behartigen.

De *Amigoe* geeft evenwel toe, dat de leden-ingezetenen van Curaçao gewoonlijk minder op de hoogte zullen zijn van de belangen van de overige eilanden, doch meent, dat dit bezwaar te ondervangen is door bij de keuze van te stellen candidaten er op te letten, dat steeds een voldoend aantal personen, bekend met de overige eilanden en daarmeê voeling houdend, in den Raad behooren zitting te hebben.

Overigens schijnt 't blad er toch iets voor te voelen, om bij de behandeling der begrooting, door de eilanden speciale vertegenwoordigers te doen afvaardigen.

Maar het wezen der onderhavige zaak?

»Neen, gebrek aan vertegenwoordiging, als men dit zoo noemen wil, is de ware oorzaak niet, dat de eilanden schijnbaar achter Curaçao worden gesteld. De hoofdoorzaak schuilt dieper en ligt in den algemeen ellendigen, financieelen toestand van onze geheele kolonie, waardoor de Raad terugschrikt voor maatregelen, die geld kosten.«

We zouden, na dit betoog van de *Amigoe* de houding van den Raad bij de behandeling der laatste begrooting geheel verklaarbaar vinden, indien dit lichaam zelf twijfelt aan de weder-opkomst der kolonie, en dus den vriendendienst afwijst: »Och neen, 't helpt immers toch niets!"

Er heerscht 'n geest van moedeloosheid in de kolonie. De *Amigoe* hoopt nog op eenige bij-oorzaken te wijzen, welke dien geest in de hand werken. Wij schorten in deze dus nog ons oordeel op, maar vragen ons toch met bezorgdheid af: waar zoo plotseling die frissche, opgewekte geest gebleven is, welke in moeielijke tijden uit de oprichting der, nog zoo jonge, »Curaçaosche Maatschappij« sprak?

Geeft de kolonie zelve den moed verloren, ja, dan twijfelen ook wij aan hare toekomst, maar: is de toestand, waarvan wij den ernst geenszins onderschatten, werkelijk zoo algemeen ellendig?

In hetzelfde nummer van de *Amigoe* lezen we bij de vermelding, dat de inkomsten van Curaçao, 't hoofdeiland, in 1904 de raming met minstens f 31,500 hebben overtroffen, de volgende opmerking:

»Opmerkelijk is het dat, dit jaar aan loodsgelden werd ontvangen f 30,366 tegen f 28,303 in 1903. Deze meerdere opbrengst van f 2000 wijst toch wel op toeneming der scheepvaart.«

Kom! kom! geen hoofd-hangerij! Wanneer we hier zoowel als ginds meer overtuigd zijn van ons »kunnen", dan is 't halve succes reeds verzekerd.

Contributie.

Naar aanleiding van het artikel »Advertentiën" in ons vorig nummer, wordt ons door een belangstellend lid uit Leiden het volgende geschreven:

»Reeds lang heeft het me verwonderd, hoe voor het geringe bedrag van f 1.50 men het weekblad ontvangt en tegelijk lid wordt van »Oost en West«. Ongetwijfeld gebeurt dit, om in zoo ruim mogelijken kring het doel van de vereeniging na te streven. Waar loopt die lage en m. i. te lage contributie echter op uit? Dat de vereeniging afhankelijk wordt van winkeliers e.d. (*a*), die hun advertentiën in dit blad gelieven te plaatsen; hetgeen ik opmaak uit het stuk van de Redactie-Commissie, in het laatste nummer. Aanbeveling verdient dit toch niet! Toevallig staat in hetzelfde nummer een lijst van nieuwe leden; daarvan zijn niet minder dan 28 van de 50, lid voor f 1.50. De vereeniging werkt voor deze leden waarschijnlijk met verlies. (*b*) Daarom stel ik de vraag: zou het niet mogelijk zijn de minimum-contributie op f 2.50 te brengen? Ongetwijfeld zullen vele leden van f 1.50 daarin meegaan; het luttele bedrag van f 1 per jaar meer zal hen niet afschrikken. En dan nog, één van tweeën: een goed lid, of geen lid! Eerst met veel geld kan veel gedaan worden, en de taak van »Oost en West« is zóó veel omvattend, dat het deze meerdere inkomsten van eenige honderden guldens uitstekend zal kunnen gebruiken. Ik hoop, dat deze kwestie op de eerstvolgende vergadering ter sprake zal worden gebracht."

(*a*) ... iet zouden geschreven hebben ... wel de leden individuëel, al ware het in nog zoo geringe mate, afhankelijk zouden worden van de adverteerders. Vrijheid, blijheid! blijft de leuze, maar dit neemt niet weg, dat het goed en billijk is om te letten op de aanbiedingen van hen, die in ons blad vertrouwen stellen. Wij hebben wel verwacht, dat hetgeen wij schreven tot protest zou aanleiding geven, doch waar dit protest, zoo gansch juist, een tweeden spijker op den kop slaat, stemt ons dit tot dankbaarheid.

(*b*) De Vereeniging werkt niet voor hare leden, maar alle leden, te zamen de Vereeniging uitmakende, werken in het belang van Oost- en West-Indië, dus ook in dat van het Moederland. De vraag: hoe hoog de minimum contributie moet worden gesteld, heeft reeds in de oprichtingsvergadering, bij het vaststellen der statuten, een punt van ernstige overweging uitgemaakt, en het lage cijfer is toen gekozen, omdat men in een lichaam als »Oost en West", dat, niet het minst door een groot getal leden invloed en kracht krijgt, de velen niet moest uitsluiten, die in deze tijden, nu het aantal lidmaatschappen van vereenigingen groot is, zelfs tegen eene contributie van ƒ 2.50 's jaars zouden opzien. Men heeft zich toen echter in één opzicht vergist: door te denken, dat allen, die lid werden, omdat zij het nut der Vereeniging begrepen, en die meer dan ƒ 1.50 konden betalen, zich zonder uitzondering ook voor eene hoogere contributie zouden verbinden. Dat nu is niet het geval; de waarheid, zoo goed door onzen Leidschen vriend beseft, dat ook meerdere inkomst grootere kracht geeft, is in de praktijk door velen niet begrepen. *Moge zijn opmerking menigeen aanleiding geven tot contributie-verhooging!*

Maar ook al worden onze inkomsten grooter, dan blijft het nog gewenscht, de uitgave van het Koloniaal Weekblad — mits het vrij blijve van iederen invloed van buiten, hetgeen vaststaat — zoo goedkoop mogelijk te maken.

R.-C.

RECLAMES.

Van Vreemde Koloniën.

De Schuztruppe in Kameroen. Zooals bekend is, hebben de Duitschers geen koloniën, maar Schutzgebiete oftewel protectoraten en noemen ze de militaire macht in die, onder de bescherming van den duitschen adelaar gestelde landen, Schutztruppen. Alleen in Togo en de Zuidzee-gebieden doen ze 't af met gewapende politie-dienaren. Dezen staan geheel onder 't lokaal bestuur, wat met de Schutztruppen niet het geval is, die in den rijkskanselier hun opperbevelhebber hebben te erkennen, terwijl ze in administratief opzicht onder het lokaal bestuur staan. Sedert 25 Juli 1898 zijn nu wel de gouverneurs met 't hoogste militaire gezag bekleed, zoodat zij de Schutztruppe naar eigen goedvinden geheel of gedeeltelijk voor militaire ondernemingen kunnen gebruiken, maar voor alles, wat de bruikbaarheid van den troep aangaat, voor discipline, oefening, inwendigen dienst en administratie blijft de commandant van de Schutztruppe verantwoordelijk aan den opperbevelhebber in het moederland. Hij is verplicht ook in die aangelegenheden de voorschriften van den gouverneur op te volgen, wanneer deze, niettegenstaande de bedenkingen, door hem met 't oog op zijne verantwoordelijkheid eventueel daartegen in te brengen, bij de eens gegeven bevelen blijft, doch kan omtrent dit meeningsverschil aan den rijkskanselier rapporteeren, onder gehoudenheid hiervan aan den gouverneur kennis te geven. De rijkskanselier beslist dan, maar, zoowel voor den gouverneur als voor den commandant der Schutztruppe, staat de weg open, om van die beslissing in hooger beroep te gaan bij den keizer. Waar nu in Kameroen, Zuidwest Afrika, en Oost-Afrika — het pachtgebied Kiaotsjau laten we hier buiten sprake — vele leden der Schutztruppe bij het civiel bestuur een plaatsje vinden, maar dan toch in militair opzicht onder den militairen meerdere blijven gesteld, kan men begrijpen, hoe deze regeling tot allerlei gehaspel aanleiding geeft.

Van de drie Schutztruppen bestaat die van Zuidwest-Afrika, waar generaal von Trotha 't zaakje met de Herreros en Witboois nog niet heeft opgeknapt, geheel uit Europanen, ook in normale tijden, maar in Kameroen en Oost-Afrika uit negertroepen, door europeesche officieren en onderofficieren geëncadreerd.

En nu gaan we eens aan de hand van een artikel in de *Deutsche Kolonial Zeitung* een kijkje nemen bij de weermacht van Kameroen:

De Schutztruppe voor Kameroen bestaat sedert 1900 uit 7 compagnieën, waarvan op 't oogenblik 2 aan de kust — te Doeala en Soppo — gelegerd zijn; de overige over de meest belangrijke plaatsen van het binnenland tot het Tsjadmeer toe, zijn verdeeld. De afstand van Victoria aan de kust tot genoemd meer, bedraagt in rechte lijn maar eventjes meer dan 1000 kilometers! Commandant der Schutztruppe is op 't oogenblik kolonel Mueller, die tevoren langen tijd in Zuidwest-Afrika heeft gediend. Van de in de districten Adamaua en Bornoe in het binnenland gelegerde compagnieën is onlangs een gedeelte bereden gemaakt.

Officieren en onderofficieren zijn Europeanen, die zich telkens voor 2 jaren moeten verbinden, de manschappen zijn negers, die grootendeels uit de krijgszuchtige stammen in het binnenland worden gerecruteerd, nu het gebied over 't algemeen als gepacificeerd kan worden aangemerkt, terwijl men tot voor korten tijd genoodzaakt was, om lieden uit de naburige engelsche en fransche koloniën of in Liberia aan te werven. De soldij bedraagt voor de soldaten 18 gulden 's maands, nevens vrije verpleging en uitrusting. Zij moeten zich voor drie jaar verbinden. Er zijn in Kameroen soldaten, die al zoo lang dienen, als daar een troep bestaat. Ze zijn niet alleen onder hun stamgenooten zeer gezien, maar worden ook door de Europeanen hoog geschat.

De neger is over 't algemeen een goed soldaat; verdraagt met 't meeste gemak groote vermoeienissen, en heeft eenerzijds tegenover den Europeaan 'n soort aangeboren gevoel van ondergeschiktheid, terwijl hij anderzijds elken niet in uniform gestoken inboorling minacht en dezen kortweg Bosclijesman noemt. Deze eigendunk maakt hem tot iemand, die er zonder zich te bedenken maar op los trekt, en is van groote waarde met 't oog op de veelvuldige gevechten, die de troep heeft te leveren aan den, in getalsterkte meestentijds overmachtigen tegenstander.

Zij kunnen ook bevorderd worden en wel tot den graad van sergeant-majoor bekleeden, maar de oudste neger-gegradueerde staat onder den jongsten blanken onderofficier. Voor de gegradueerden bestaan de straffen van korting op de soldij en arrest, voor de minderen daarenboven nog de straf van rietslagen, die zooals bekend is in heel Afrika nog tegenover den neger wordt toegepast.

De troep is met de jagerbuks, M/71 bewapend, en met 2 patroontasschen, een kort zijdgeweer, pioniergereedschap, geel leêrgoed, ransel, wollen deken, tentbaan en kookgereedschap uitgerust, draagt khaki-uniformen met donkerblauwe beenbekleeding en roode fez met blaue kwast. Schoenen behoorden tot voor korten tijd niet tot de uitrusting, maar worden ook thans bij wijze van proef verstrekt, evenals ook proeven genomen worden met 'n ander hoofddeksel. De compagnieën zijn volgens de duitsche reglementen geoefend, terwijl ook de commando's in het duitsch worden gegeven.

De kazernes zijn plaatijzeren barakken, waarnaast uit leem opgetrokken woningen staan voor de gehuwden

Spoorwegen in Indo-China. Bij besluit van den president der fransche republiek van den 27en Januari ll. is toegestaan, om een aanvang te maken met den aanleg van enkele lijnen in Indo-China, welke deel uitmaken van het plan, dat in de wet van 25 December 1898 is vastgelegd, waarbij tevens de noodige credieten werden aangewezen, voortspruitend uit eene ten behoeve van de kolonie gesloten leening.

De lijnen, waaraan nu de hand zal worden geslagen, zijn die van Saigon naar Khanhoa, de zijtak van deze lijn naar de hoogvlakte van Langbian, waar het gezondheidsoord voor Cochin-China en Annam moet verrijzen, en de lijn Toerane—Hué—Quantri.

Bij genoemd besluit is de gouverneur-generaal van Indo-China gemachtigd, om met den aanleg een aanvang te doen maken van de sectie kilometer 132 — Khanhoa van eerstgenoemde lijn, de sectie Phanrang—Danhim van den Lang-biang-spoorweg, en van de sectie Hué—Quantri van de Toerane-Quantri-lijn.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat, de in de eerste en derde plaats genoemde lijnen op zich zelve als sectiën moeten worden beschouwd van den grooten strategischen spoorweg, die Cochin-China met Tongkin moet verbinden, waartoe dan nog de bij de bestaande projecten opengelaten gapingen tusschen Khanhoa en Toerane, Quantri en Vinh moeten worden aangevuld.

Heel gunstig is deze lange kustlijn voor 't beoogde doeleinde niet, maar men begint in Frankrijk al meer en meer er op aan te dringen, om te zorgen voor 'n krachtige marine in de Indo-Chineesche wateren. Wanneer die nu maar niet gebruikt wordt om te trachten onderzeesche rotsen op te ruimen. Want dàt gaat niet. De »Chateau-Renault« en de »Sully« hebben 't tot hun schade ondervonden.

De toestand op Madagaskar. Er is onlangs, zooals wij reeds mededeelden, een opstootje op 't groote eiland geweest, in de buurt van Faranfangana, in de streek, waar generaal Lyautey, toen nog kolonel, twee jaren lang 'n zwaren dobber had, om er de rust te verzekeren. Bij de behandeling der fransche koloniale begrooting werd dit oproer geweten aan te groote fiscaliteit, terwijl in tegenstelling met de, in koloniale kringen omtrent dit eiland gekoesterde verwachtingen, Madagaskar in vorm, samenstelling en vruchtbaarheid met een baksteen werd vergeleken.

De economische resultaten van de laatste jaren zijn werkelijk verre van bemoedigend, zoodat na al hetgeen daarover in de fransche pers te doen was geweest, de president der »Union Coloniale«, Charles-Roux, het noodig achtte om generaal Gallieni te verzoeken zijn oordeel in deze zaak te mogen vernemen. En 'n fransch gouverneur, niet zóó door regelen van etiquette gebonden zijnde als zijn hollandsche collega's, zette de heer Gallieni in de *Quinzaine Coloniale* van 25 Januari ll. uiteen, dat de toestand der, door hem bestuurde kolonie geenszins er naar is, om daarover ach en wee, te roepen.

Handelsdepressie? 't Is de schuld der handelaren zelven, die niettegenstaande de waarschuwingen van den gouverneur-generaal zich sedert 1898 in de kolonie kwamen vestigen, zonder zich rekenschap te geven van de schaarschte der bevolking, aan wie ze de in te voeren artikelen moesten slijten. In plaats van de 7418 handelshuizen en winkels, die in 1899 op voldoende verdiensten konden rekenen, treft men er nu meer dan 16000 aan, de meeste zoo goed als zonder kapitaal werkende. Al die menschen voerden maar goederen in, alsof aan de koopkracht der, in aantal stationnair blijvende malgassische bevolking geen grenzen waren gesteld. De luitjes bleven met hun voorraad zitten, van daar voor de zwakkere broeders faillissement op faillissement, welke verschijnselen zich zullen blijven voordoen, totdat de normale toestand weêr zal zijn ingetreden.

Overdreven fiscaliteit, die tot den opstand in Farafangana zou hebben aanleiding gegeven? De lieden betalen dáár slechts f 5 per hoofd 's jaars, een bedrag, dat ze met 't oog op den natuurlijken rijkdom van 't land gemakkelijk door 'n arbeid van weinige dagen *in natura* kunnen afdoen.

Wijders wijst de generaal op den steeds vermeerderenden uitvoer van producten, waarvan 't cijfer van 1899 tot 1903 verdubbeld is en voor 1904 waarschijnlijk tot omstreeks 9,5 millioen gulden zal zijn gestegen — toch nog 'n schijntje!

In de *Dépêche Coloniale* wijt J. Moret het oproer van Faranfangana al evenmin aan koloniale fiscaliteit:

»Hun oordeel grondend op de hooge militaire uitgaven voor het eiland, hebben sommige kringen het militair regime veroordeeld. Onder den druk hunner meening, heeft men te vroeg stellingen moeten ontblooten, die aan de kolonie de binnenlandsche rust verzekerden. Zoo is 't, dat men 't civiel bestuur heeft moeten invoeren in 't Zuider-commandement, waartoe de streek behoorde, die nu van zich deed spreken, in het land der Sakalaven en andere streken van minder belang.«

't Was in het Zuider-commandement, waar generaal Lyautey zijne grootste lauweren als pacificator plukte, en we zien uit het vorenstaande, dat men niet te voorzichtig kan zijn met de waarheid aan te nemen van wat men in 't buitenland verstaat onder vreedzame koloniale politiek, alsof men 't daar geheel of nagenoeg geheel zonder militaire macht zou kunnen stellen. Wij wijzen hierop, omdat men wellicht uit onze aanhaling van 's heeren Etienne's woorden in ons nummer van 26 Januari ll. zou hebben kunnen afleiden, dat we diens beweringen zoo maar voetstoots zouden aannemen.

Madagaskar inzonderheid zou ons integendeel ten voorbeeld strekken, dat zelfs 'n bestuur, dat 't werkelijk goed meent met de inheemsche bevolking, den steun der militaire macht niet kan ontberen. Naar rato der bevolking zou ons indisch leger ongeveer 200000 man sterk moeten zijn voor een in evenredigheid gelijken steun! En zonderen we Java uit, waar ons gezag reeds duurzaam gevestigd mag worden geacht, dan zouden we, voor onze buitenbezittingen alleen, over 'n macht van omstreeks 50000 man moeten beschikken, om in dit opzicht gelijken tred te houden, met wat de Franschen zoo gaarne 'n modelkolonie noemen, waar dan ook, we waren in deze rubriek dikwerf in de gelegenheid om daarop te wijzen, veel te zien is, waaraan andere volkeren 'n voorbeeld kunnen nemen, zoo b.v. de maatregelen, dáár in het belang der volksgezondheid getroffen, en de energie, trots alle tegenspoeden, bij den aanleg van den spoorweg, die de hoofdstad Tananarive met de kust moet verbinden.

Omtrent de mogelijkheid van een loonend spoorwegbedrijf laten sommigen zich nog al sceptisch uit. Men vreest, dat de spoorweg slechts troepen, ambtenaren en gouvernements-voorraden en materieel zal hebben te vervoeren.

Zooals we tevoren evenwel reeds mededeelden, koestert generaal Gallieni in dit opzicht groote verwachtingen van de uitbreiding der rijstcultuur in het land der Hova's, het Centraal Plateau, waarop ook Tananarive is gelegen.

Met 't oog daarop is ook bij de, 1 Januari ll. in werking getreden nieuwe regeling der inlandsche belastingen, de landrente voor de rijstvelden van 15 tot 4 franken teruggebracht, terwijl voor alle nieuw aangelegde rijstvelden, met behoud der bestaande, den eigenaar gedurende vier jaren vrijdom van belasting wordt toegekend.

De andere inlandsche belastingen zijn een hoofdelijke en een hut-belasting.

De eerste wisselt naar de streek, waar zij geheven wordt, af tusschen 20, 15 en 10 franken per jaar, voor iederen mannelijken inboorling boven den 16 jarigen leeftijd, niet ten eenenmale onbekwaam om de belasting, zij 't ook ten deele te voldoen. In sommige streken zal de belasting gedeeltelijk in natura kunnen worden afgedragen, in andere weer heeft de inning collectief plaats door de inlandsche hoofden, onder toezicht der europeesche ambtenaren.

De hut- of huis-belasting wisselt af tusschen 1, 2,5 en 5 franken 's jaars.

Boekbespreking.

Wij kregen in handen een proefnummer van het *Maleisch Exportblad* (Weekblad) *Bintang Perniagaän*, dat in Van Markens Drukkerij-Vennootschap te Delft gedrukt en te Amsterdam, adres B. J. Rubens en Co., Nicolaas Witsenkade 11, wordt uitgegeven.

Superintendent van de Redactie is de oud-resident A. L. van Hasselt, Directeur dr. J. C. Eringaard, redacteuren Jhr. A. W. J. Graafland en Mas Adil (een pseudoniem?).

Het doel van dit blad wordt in het proefnummer als volgt aangegeven:

»Reeds sedert geruimen tijd is bij den Chineeschen en Inlandschen handelaar in Indië een streven merkbaar, om een weg te vinden, ten einde in directe relatie te komen met handelshuizen, fabrikanten en industrieelen in Europa en op de hoogte te geraken van hetgeen aldaar op het gebied van handel en industrie plaats vindt.

Vele en belangrijke zaken werden dan ook door Europeesche firma's afgesloten met enkele der genoemde zoo talrijke Indische handelaren en verschillende Europeesche, met de Inlandsche talen bekende firma's ontvingen voortdurend aanvragen uit Indië, hetzij om handelsberichten in de Maleische taal, houdende rapporten, aangaande de opbrengstprijzen van tabak, koffie, kapok, copra etc. etc., hetzij om inlichtingen, aangaande adressen voor het betrekken van goederen direct uit Europa.

Dusdanige berichten moesten, uit den aard der zaak door genoemde aanvragers steeds zeer duur worden betaald en het lag dan ook slechts onder het bereik van zeer groote toko's, zich die te verschaffen.

Deze ervaring nu gaf aanleiding tot het in het leven roepen van de »*Bintang Perniagaän*« (in het Hollandsch vertaald »*Ster van den Handel*«) en zoo beoogt dus dit blad het vormen van eene praktische en gemakkelijke verbinding tusschen Europeesche firma's eenerzijds en Chineesche en inlandsche handelaren in Indië anderzijds.

Ten einde het blad onder het bereik te brengen, niet alleen van den grooten tokohouder, doch ook van den kleineren handelaar, werd de abonnementsprijs gesteld op slechts ƒ 5 per jaar, terwijl het blad elken Vrijdag verschijnt.

Het blad wordt geschreven in het Maleisch, dat gebruikelijk is bij de Chineesche en Inlandsche handelaren in Indië.

Bij de oprichting is tevens rekening gehouden met de noodzakelijkheid, vele adverteerders ter zijde te staan, zoowel bij het stellen hunner annonces, als bij het vertalen van daarop inkomende aanvragen, bestellingen etc. etc., hetgeen *gratis* door tusschenkomst van de administratie zal geschieden. Op de grootst mogelijke discretie daarbij, kan worden staat gemaakt.

Ten slotte zij nog medegedeeld, dat voor adverteerders in het blad de gelegenheid wordt opengesteld, voor zoover de beschikbare ruimte toelaat, in het redactioneele gedeelte eene, zoo mogelijk *geïllustreerde* beschrijving te geven van hunne fabrieken, artikelen, nieuwe vindingen, enz. Deze inzendingen kunnen in de Hollandsche, Fransche, Duitsche of Engelsche taal gesteld worden, terwijl de Redactie op zich neemt deze in de landstaal der lezers over te brengen.

Vertrouwende, dat het blad, waarvan wij U hiermede een exemplaar van het 1e proefnummer aanbieden, zal bijdragen tot den bloei van den handel tusschen »Moederland en Koloniën« bevelen wij het in Uwen steun en Uwe medewerking ten zeerste aan."

Deze omschrijving en ook de namen van Administratie en Redactie deden ons dadelijk denken aan de voor korten tijd te Amsterdam opgerichte „Handelmaatschappij Pesanan«, waarvan de aankondiging een paar maanden geleden in de *Bintang Hindia* voorkwam en die ook nu eene advertentie in het nieuwe blad plaatst.

Naar het proefnummer te oordeelen, belooft de *Bintang Perniagaän* een nuttige brug te zullen zijn tusschen producenten en handelaren van alle rassen en landaarden in Oost-Indië en Europa.

Koren op den molen der vereeniging »Oost en West«, die iederen nieuwen band tusschen het moederland en zijne tropische koloniën en bezittingen, en iederen stap vooruit, van den Nederlandschen Oosterling met vreugde begroet!

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 21 Februari 1905. No. 8.
Kininefabriek te Bandoeng, door v. G[orkom]. — De Chineesche buitenlandsche handel (vervolg). — Suikerproductie van de in den Oosthoek gelegen suikerfabrieken. — Katoencultuur op Java. — Electrische centralen door watervallen. — Het 7de suiker-congres. — Jacobus Anne van der Chys †. — *Feuilleton*: Amerikaansche reisindrukken (vervolg).

Eigen Haard. 1905. No. 7.
Uit Java's binnenlanden, door Era (met platen).

Het Nederlandsche Zeewezen. 15 Februari 1905.
Een kijkje in de Molukken, door B. J. H. (met afb.).

De Hollandsche Revue. 1905. No. 1.
De ziekenverpleging in Deli.

Internationales Archiv für Ethnographie. 1904. Nos 3 en 4.
Het Njirami of de jaarlijksche reiniging van de erfwapens en andere poesaka's in Midden-Java, door Dr. J. Groneman.

Weekblad voor Indië. No. 38.
Nederland en standbeelden, door Dr. R. Broersma. — De tentoonstelling van pluimvee en honden te Batavia, op 25 en 26 Dec. 1904, door G. L. la Bastide (met foto's). — De races te Sidoardjo (met foto's). — Op de voorgalerij (brieven uit Batavia), door Jan Kwispel. — Berijmde geschiedenis van Ned.-Indië (De O.-I. C.), door W. van Delft. Enz.

Indisch Militair Tijdschrift 1905. No. 1.
In memoriam. Generaal Majoor G. W. Beeger (met portret). — Geschut te velde voor het Ned. Indische veldleger, door A. J. Goossen (vervolg). — Disciplinaire straffen, door M. — Troepenleiding, door R. ten Seldam. — Nog eens »Oorlogschieten«, door J. H. C. van Dompseler. — Bewapening van de Ned. Indische infanterie, door E. P. M. — De Russisch-Japansche oorlog, door J. M. Baretta (vervolg). — Schietopleiding, door H. C. K. — Enz.

ADVERTENTIEN.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Weekblad voor Indië.

Met **1 Mei** is te Soerabaja verschenen een belletristisch

Weekblad voor Indië,

onder hoofdredactie van M. VAN GEUNS.

Abonnementsprijs voor Nederland f 2.50 per kwartaal.

Agent voor Nederland,

Uitgeversmaatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang",

Haagpoort 4, Den Haag.

Inhoud van No. 1: Ter Inleiding, door M. van Geuns; Het Mercantilisme en de literatuur, door denzelfden; Een galerij van bekende Indische tijdgenooten: Mr Th. H. de Meester (met portret) door Delphinus; Wanhoopsdaad, Indische Schets, door J. E. Jasper; Overzicht van de Indische pers; Telegrafisch Overzicht.

Inhoud van No. 2: Nieuw Leven, door Dr. R. Broersma; Het Gele Gevaar, door M. van Geuns; Een tentoonstelling van vlechtwerk uit den Ned. Ind. Archipel, door J. E. Jasper; Huurkoetsier (Indische Schets), door denzelfden; E. W. H. Nieuwenhuisen (met portret), door R. B. M.; Overzicht van de Indische pers; Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 3: Zelfkennis, door M. van Geuns; Eerste Levensvormen, door Dr. I. Groneman; J. Faes (met portret); De „Tiwah", door Ernst; Loterijwaanzin, door Eduard van Ghert; Overzicht der Indische pers (met een kaart van de geprojecteerde spoorwegen in Zud-Sumatra); Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 4: De zucht tot navolgen, door M. van Geuns; Astrale adviezen, door W. van Delft; P. M. L. de Bruijn Prince, door D D. (met portret); Richard Hol, door Dr. A. J. A. Prange (met portret); Op de reede van Sabang, door L. C. Carbin; Verdwenen geluk, door Pax; Beschrijving van een reformpatroon, door Mevr. A. C. Granpré Molière – van Dissel (met een reformpatroon op volle grootte); Overzicht van de Indische pers.

Inhoud van No. 5: Een merkwaardig boek over Java en onze koloniale politiek, door M. van Geuns; De Chineezenbeweging te Soerabaja tegen de Handelsvereeniging Amsterdam, door Mr. J. B. van Houten; Dr. J. Groneman, door J. J. Samwel (met portret); J. Boissevain, door N. v. Z. (met portret); Sic transit gloria mundi, door J. de Jong; Overzicht van de Indische pers (de tocht van overste van Daalen naar de Gajolanden; met kaart).

Inhoud van No. 6: Het vrije woord, door M. van Geuns; Indische romans, door G. Stoll; W. J. M. Michielsen, (met portret) door D. D.; Astrale adviezen, door W. van Delft; Muziekmeester, schets door J. E. Jasper; De opstand in Gedangan, met tal van illustraties en kaarten, door Jhr. G. von Schmidt auf Altenstadt; Verre scheiding, door L. C. Carbin; Correspondentie.

Inhoud van No. 7: De litteraire kunst geëerd door Dr. R. Broersma; Verzen, (Radium, Verwante zielen, De drie Bruiden) door A. v. G.; George Birnie (met portret naar Haverman) Monseigneur Edmundus Sybrandus Luypen, (met portret); Een nacht van oproer, door J. E. Jasper; Uit het rijk van Koningin Mode, door Mevr. A. C. Granpré Moliere—van Dissel; Onze prijsvraag.

Inhoud van No. 8: Om mensch te blijven door M. van Geuns; Een Indisch hotel in Parijs, door Henri Borel; Dr. J. G. Scheurer en het Petronella-hospitaal te Djokja, door J. J. Samwel (met tal van illustraties); Astrale adviezen, door W. van Delft; Uit de vrouwenwereld door M. S.; Het bloedbad te Keboan Pasar (met een plaat).

In No. 9, wordt een begin gemaakt met de plaatsing van een Boeienden Indischen Roman van **Anna de Savornin Lohman**, getiteld: „Liefde".

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Het weekblad **Themis**, Redacteur FRANS SCHAAP Jr., Den Haag, publiceert voortdurend een verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden omtrent faillissementen, verdachte financieele aangelegenheden en verkeerde toestanden op rechtskundig gebied.

Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren.

Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen, Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren.

Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen door verschillende Hollanders in Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Oost-Indië.

Prijs per jaargang **f 4.-.** Los nummer franco na inzending van **f 0.50.**

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende

wonende te wenscht

donateur-trice / lid te worden der Vereeniging **„Oost en West"**

tegen een jaarlijksche contributie van *f*

den 190

Straat of gracht: Handteekening:

AGUILAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN,

zijn alom bekend.

Hoofdkantoor:

Heerengracht 3, Den Haag.

Bijkantoor:

BATAVIA, B. DE BAS & Co.

Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.

Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.

Interc. Telephoon 264.

---

den Haag

Pension Koninginnegracht 47

geopend geheele jaar.

H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice

Pension Hollandaise

VILLA NINE.

Avenue Auber

geopend NOVEMBER—JUNI.

H. W. G. Rooseboom – H. E. van Blommestein.

Middelbare school voor Handel en Administratie.

Laan v. Meerdervoort 104, 's-Gravenhage.

Drie-jarige voorbereidende cursus, aansluitende bij de 6e kl. eener school voor M. U. L. O.

Twee-jarige cursus voor Handel of Administratie, aansluitende bij den voorbereidenden cursus en opleidende voor den handel of administratieve betrekkingen.

Een-jarige vervolgcursus voor **leerling-consul** aansluitende bij den tweejarigen handelscursus.

Een-jarige vervolgcursus voor **akte Staatsinrichting M. O.** aansluitende bij den tweejarigen administratie-cursus.

Avondcursussen voor volwassenen tot opleiding voor de **Praktijkexamens** in Boekhouden en Handelscorrespondentie in de 4 talen.

Nadere inlichtingen bij den directeur,

F. TIJMSTRA.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,

DEN HAAG.

Uitzending van Diners.

Koude en warme Schotels.

Zutphen Vooruit.

Zutphen, gelegen in een gezonde, boschrijke, malaria-vrije omgeving, is bijzonder geschikt voor vestiging van gezinnen die een **gezellige, niet te dure** woonplaats verlangen. Huren matig. Op het gebied van **Tooneel, Concerten, Opera's, Kunst** en **Wetenschap** is er hetzelfde te genieten als in grootere steden, maar veel goedkooper.

De plaats is uitstekend voor opleiding van jongelieden. Men heeft er een **Gymnasium, H. B. School** (beiden ook voor meisjes toegankelijk), **Scholen van uitgebreid onderwijs, Meisjesschool, Kunstnijverheidschool** (teekenen, boetseeren, houtsnijden, kunstnaaldenwerk, japonnaaien), **Muziekscholen, Taalcursussen, Kookschool, Rijksnormaallessen**, enz.

M. M. F. LUPPES, Voorzitter.

M. G. A. WENNIPS, Secretaris.

GIDS

VOOR

Repatrieerenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"

Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatrieerenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Pavillon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

Vraag prospectussen oor advertentiën.

Poppen.

OUDST en MEEST GESORTEERD adres in POPPEN en POPPENKLEEDING.

Poppen welke kunnen worden uit- en aangekleed,

tevens inrichting van alle voorkomende reparatiën aan de Pop-

Goedkoopst adres van de poppen merk COSMOPOLITE.

Al onze Poppen zijn geprijsd.

Th. A. KEET,

OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papestraat.

Vraagt de bekende Sauces en — FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD — Uw Leverancier Groenten, Soepen, Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (**plat du jour**) / 0.80.
Diné *f* 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES { **voor 10 plats du jour f 7.00, voor 10 diners f 12.50.**

Het lokaal is **telefonisch verbonden,** zoowel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT TWEE MAAL PER MAAND.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"

HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1905	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Ophir †..........	4 Maart	16 Maart	21 Maart	10 April	12 April
Gedé..........	18 „	30 „	4 April	23 „	25 „
Sindoro †..........	1 April	13 April	18 „	7 Mei	9 Mei
Salak..........	15 „	27 „	2 Mei	21 „	23 „
Oengaran..........	29 „	11 Mei	16 „	4 Juni	6 Juni
Ardjoeno..........	13 Mei	25 „	30 „	18 „	20 „
Goentoer †..........	27 „	8 Juni	13 Juni	2 Juli	4 Juli
Merapi..........	10 Juni	22 „	27 „	16 „	18 „

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *Reinkenstraat n°. 16.*

- Een dame voor het geven van les in de Maleische en Javaansche Taal.
- Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.
- Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.
- Een bekwame linnennaaister.
- Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.
- Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.
- Twee baboes, die zoo spoedig mogelijk met een familie naar Indië wenschen te gaan.
- Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
- Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).
- Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).
- Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.
- Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.
- Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.
- Een geg. O. I. militair, jaren lang als facteur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper. bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.
- Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.
- Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.
- Eene Dame voor Zanglessen.
- Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
- Twee Dames voor waarnemen van een huishouden.
- Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
- Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, geldincasseeren.
- Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.
- Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.
- Vier dames voor pianolessen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani